

Muhasebede Yapılan Hataların İncelenmesi ve Vaka Çalışmaları

Abitter Özulucan¹

Özet

Küreselleşme, sanayileşme, teknoloji, kentleşme, iletişim, ulaşım ve yoğun rekabet koşulları makro ve mikro ölçekte ekonomik gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Tüm bu gelişmeler, dünya ölçeğinde hem üretimi hem de tüketimi hızla artırmıştır. Yaşanan bu gelişmeler nedeniyle muhasebe biliminin ortaya koymuş olduğu ulusal/uluslararası nitelikte gerçeğe uygun, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve güncel nitelikli bilgiye olan ihtiyaç da artmıştır. Söz konusu bilgilerin kalitesini ve güvenilirliğini olumsuz etkileyen yanlış muhasebe uygulamalarından birisi de shven yapılan muhasebe hatalarıdır. Bu hatalar her ne kadar kasten yapılmasa da sonuçta hatalı bilgi nedeniyle iç ve dış paydaşlar çoğu zaman olumsuz etkilenebilmekte ve hatalı kararlar alabilmektedirler.

İşletmelerde genellikle alt kademedeki çalışan personel tarafından; dikkatsizlik, bilgisizlik, tecrübesizlik, yorgunluk, iş yoğunluğu, ihmal, önemsememek, plansızlık, unutkanlık, bilinçsizlik, düzensizlik, baskı ve fırsat gibi nedenlerden dolayı yapılan ve genel olarak (hilede olduğu gibi) önemli sonuçlar doğurmayan muhasebe hataları, arz ettiği öneminden dolayı bu çalışmanın konusu olarak seçilmiştir. Bu nedenle öncelikle bağımlı ve bağımsız olarak çalışan çok sayıda meslek mensubu ile “Birebir Görüşme Yöntemiyle” iletişime geçilmiş, sonra da geniş kapsamda literatür taraması yapılarak özellikle hata yapılmasının nedenleri, önlenmesi ve örnek uygulamalar hususunda veri edinilmiştir. Tüm bu yapılan çalışmalar sonucunda hatanın yapılma nedenleri arasında; genellikle iş yoğunluğunun çok yüksek olması, ilgili mevzuatın sık sık değiştirilmesi, yeteri kadar anlaşılabilmesi, esnek olması, özellikle üniversitelerde verilen eğitimin uygulama yönünden yetersiz olması, tecrübeli ya da öğrenmeye açık işgücü tedarikinde yaşanan sorunlar, yapılan işin öneminin ve iş etiğinin yeteri kadar bilincinde olunmaması, kişisel gelişime yeterince önem verilmemesi ve özlük

1 Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, abitter42@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4157-8218 <https://orcid.org/0000-0002-4157-8218>.

haklarının yetersiz olması gibi unsurların öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu sorunların çözümünde ise başta devlet olmak üzere, meslek odalarına, meslek mensuplarına, yöneticilere, ortaklara, mükelleflere, eğitim kurumlarına ve tüm kamuoyuna önemli görevler düştüğü kanaatine varılmıştır.

1. Giriş

Ticaret hacminin genişlemesi ile birlikte, parasal hareketlilik dolayısıyla hem muhasebeye hem de muhasebe aracılığıyla üretilen bilgiye olan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Söz konusu bilginin kalitesini ve bu bilgilere dayanılarak alınacak kararları olumsuz etkileyen yanlış muhasebe uygulamalarından birisi de muhasebe hatalarıdır. İşletmelerde genellikle alt kademedeki çalışan personel tarafından yapılan hataların en önemli özelliği, kasten yapılmamasıdır ya da sehven yapılmasıdır. Fakat yapılma şekli ve nedeni ne olursa olsun, muhasebe hataları, yapılan hatanın türüne ve büyüklüğüne göre değişmekle birlikte; hatayı yapan kişiyi, işletmeyi, mükellefi, devleti ve sonuçta tüm kamuoyunu direkt ya da indirekt olarak olumsuz etkileyebilmektedir. Bunun nedeni, hatalı veriler esas alınarak düzenlenen mali tablolar ve buradaki verilere göre iç ve dış paydaşların alacakları kararlardır.

Hata, hilede olduğu gibi planlanarak, gizli, kasten ve herhangi bir maddi ya da manevi çıkar gözetilerek yapılmaz. Zaten bu nedenlerle yapılsa, söz konusu yanlışlık, hile olarak nitelendirilmektedir. Hata genel olarak; dikkatsizlik, bilgisizlik, tecrübesizlik, yorgunluk, iş yoğunluğu, ihmal, önemsememek, plansızlık, unutkanlık, bilinçsizlik, düzensizlik, baskı ve fırsat gibi nedenlerden dolayı yapılan ve genel olarak (hilede olduğu gibi) önemli sonuçlar doğurmayan muhasebe uygulamalarıdır. Hata kim tarafından hangi amaçla yapılsa yapılsın, herhangi bir kasıt ve beklenti olmaksızın muhasebe kuramına ilişkin ilkeler (Ulusal ve Uluslararası Muhasebe Standartları, Muhasebenin Temel Kavramları, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri) ve vergi mevzuatı (Vergi Usul Kanunu -VUK-, Katma Değer Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu, Özel Tüketim Vergisi Kanunu gibi) başta olmak üzere diğer kanunların (Türk Ceza Kanunu, Türk Ticaret Kanunu gibi) ihlal edilmesi söz konusudur. Bu nedenle yapılan hatanın türüne göre, mevcut vergi mevzuatı dikkate alınarak kimi zaman cezanın olduğu da bir gerçektir. Fakat hata ile hilenin zaman zaman ayırt edilmesi çok zor olabilmektedir. Bu nedenle yapılan yanlışlığın kesin olarak ispatlanamaması durumunda, yapılan yanlış uygulama genel teamüle göre hata olarak nitelendirilmektedir. Bu bakış açısı hukuki yönden de geçerlidir. Aksi takdirde; meslek mensubuna olan güvenin azalması, mali tablolar aracılığı ile ortaya konan bilgilerin güvenilirliğinin sorgulanması gibi

nedenlerle ilgili kişilerin/kurumların bir takım hukuki, mali ve ahlaki sonuçlar ile karşı karşıya kalmaları söz konusu olabilmektedir.

Muhasebede yapılan hatalar, tüm paydaşlar açısından direkt ya da endirekt olarak önemli sonuçlar ortaya koyabilmektedir. Bu nedenle arz ettiği önemden dolayı, çalışma öncesinde sahada “*Birebir Görüşme Yöntemi*”yle elde edilen veriler başta olmak üzere, geniş çaplı literatür taraması yapılmıştır. Amaç; özellikle bağımlı ve bağımsız meslek mensuplarının bakış açıları dikkate alınarak hatanın yapılma nedenlerini, yapılma şekillerini, alınması gereken önlemleri, hukuki sonuçlarını, muhasebe uygulamalarını ve etkilerini ortaya koyabilmektir. Söz konusu bu amaçlara ulaşabilmek için çalışmanın Giriş bölümünden sonra ilk olarak; hatanın tanımı, özellikleri, sınıflandırılması, türleri, nedenleri, tespiti, önlenmesi, VUK açısından değerlendirilmesi ve sonuçları, paydaşlar açısından değerlendirilmesi ve muhasebede sık olarak yapılan hatalar ile ilgili Tekdüzen Hesap Planı (THP) esas alınarak kurgulanmış muhasebe uygulamalarına ve doğurabileceği olası sonuçlara ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Sonuç bölümünde ise özellikle muhasebede yapılan hataların önlenebilmesi için meslek mensuplarının görüşleri doğrultusunda reaktif ve proaktif çözüm önerilerine yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Fakat hatanın önlenebilmesi adına ilgili kişi/kişiler tarafından dikkate alınması gereken en önemli kriterler arasında; başta iş etiğinin benimsenmesi olmak üzere kişisel eğitim ve kişisel özsaygının çok önemli olduğu düşünülmektedir. Bunların yanı sıra; iş yoğunluğunun azaltılması, kanuni düzenlemelerin sadeleştirilmesi ve sık sık değiştirilmemesi de önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

2. Muhasebede Yapılan Hatalar

Muhasebe bilgi sisteminin en önemli amacı; kaliteli, gerçeğe uygun, şeffaf, güvenilebilir, karşılaştırılabilir ve ispatlanabilir bilgi ortaya koyabilmektir. Söz konusu bilginin ve dolayısıyla mali tabloların kalitesini olumsuz etkileyen yanlış uygulamalardan bir tanesi de muhasebede yapılan hatalardır. Kimi zaman yapılan yanlış bir muhasebe uygulamasının hata ya da hile olduğunu ayırt etmek çok güçtür. Bu durumda eğer yapılan yanlış uygulama; kasıtlı yapılmadıysa, yapan kişinin herhangi bir maddi/manevi beklentisi yoksa, tespiti kolaysa, hatanın miktarı büyük değilse, sürekli ve sistematik yapılmıyorsa söz konusu yanlış uygulama, hata olarak kabul edilir.

2.1. Hatanın Tanımı

Mali tabloların güvenilirliğini zedeleyen dolayısıyla düzensiz uygulamaların nedenlerinden birisi olarak kabul edilen kimi zaman hesabın isminde, tutarında ve miktarında kimi zaman da vergi mükellefiyetinde, vergi konusunda, mükerrerliğinde, matrahında ve vergi döneminde yapılan hataları; farklı

kişi, kanun ve kurumların bakış açısıyla, aşağıdaki şekillerde ifade etmek mümkündür.

TDK'ye göre hata: *“Kişinin tasarrufunda olmayan, istemeden ya da koşullar gereği yaptığı yanlışlıklara denir.”* Dolayısıyla hata isteyerek ya da bilerek yapılan bir yanlış uygulama değildir.

“Hata, diğer bir deyişle yanlışlık; irade ile beyan arasında istemeyerek meydana gelen bir uyumsuzluk halidir.” Örneğin bir meslek mensubunun vadesi henüz gelmemiş olan kredi kartından alacakları doğrudan Bankalar hesabında izlemesi, demirbaş olarak kaydetmesi gereken bir bilgisayarı dönem gideri olarak kaydetmesi, mali tabloların hazırlanması aşamasında rakamın yanlış yazılması, dönem ayırıcı hesaplara ilişkin sayısal değerlerin önemsenmeden dönem geliri ya da gideri kaydedilmesi gibi. Bu yanlış uygulamalarının hepsinin ortak nedeni kasıt olmadan yani bile isteye yapılmamasıdır.

Hata, mali tablo kalemlerinin ölçülmesi, kaydedilmesi, sunulması ve açıklanması sırasında plansızlık, unutkanlık, bilgisizlik, yorgunluk, ihmal, bilinçsizlik, düzensizlik ve dikkatsizlik gibi nedenlerle yapılan yanlışlıkları ifade eder (Erkan ve Demirel Arıcı, 2011: 35). Kasıt olmadan yapılan bu yanlışlıklar hem muhasebenin kuramsal yapısını oluşturan unsurlara hem vergi mevzuatına hem de işletme politikalarına aykırı olabilmektedir.

Hata, mali tablolarda kasıt olmadan yapılan yanlışlıklar olarak tanımlanabilir. Bu kapsamda, muhasebe bilgi üretiminde; değerlendirme, kayıt, raporlama ve açıklama konularında kasıt unsuru taşımadan yapılan yanlışlıklar, hata olarak değerlendirilmektedir (Özçelik vd., 2017: 199).

VUK'da (Md. 116) vergi hatası, vergiye ilişkin hesaplarda veya vergilendirmede yapılan yanlış uygulamalar nedeniyle haksız yere fazla veya eksik vergi istenmesi/tahsil edilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu hatalar, hesap hataları ve vergilendirme hataları olarak sınıflandırılabilir. Hesap hataları arasında; hesaplarda matrah ve miktar hatası bulunması ya da mükerrer vergi istenmesi gibi uygulamalar yer alırken, vergilendirme hataları arasında; mükellefin şahsında, mükellefiyette, verginin konusunda ve döneminde yapılmış hatalardan bahsedilmektedir .

“Hatalar, finansal tablo unsurlarının finansal tablolara alınması, ölçümü, sunumu ve açıklanmasıyla ilgili olarak ortaya çıkabilir. Finansal tablolar önemli hatalar içeriyorsa veya işletmenin finansal durumunun, finansal performansının veya nakit akışlarının belirli bir şekilde sunumunu sağlamak için kasıtlı olarak yapılmış önemsiz hatalar içeriyorsa, söz konusu finansal tablolar TFRS'lerle uyumlu olmaz. Cari dönemde tespit edilen muhtemel hatalar, finansal tabloların yayımlanması için onaylandığı tarihten önce düzeltilir.” (TMS 8, Md. 41). İlgili

maddeye göre TMS, geleneksel anlayıştan farklı olarak kasıtlı yapılmış fakat önemsiz uygulamaları da hata kapsamında değerlendirmiştir.

SPK'ya (Seri: XI, 25 No.lu Tebliğ, Md. 466) göre; Cari dönemde tespiti yapılan, geçmiş dönem veya dönemlere ilişkin mali tabloların hazırlanması ve açıklanması sürecinde mevcut ve dikkate alınmış olması beklenen güvenilir bilginin mali tablolar dışında bırakılması veya diğer raporlama yanlışlıklarının yapılması “hata” olarak ifade edilmiştir.

“Amerikan Denetim Standartları, hataları; finansal tabloların hazırlanmasında, hesap kalemlerinde, muhasebeye ilişkin ilkelerin uygulanması ve olayların yorumlanmasında ortaya çıkan matematiksel yanlışlar olarak tanımlamaktadır.” (Demir ve Yıldız, 2022: 95).

“Statements on Auditing Standards (SAS) hataları; mali tabloların oluşturulmasında, hesap kalemlerinde ve hesaplarda, muhasebe ilkelerinin yerine getirilmesinde ve olayların yorumlanmasında, yönetsel ve matematiksel yanlışlar olarak açıklamaktadır.” (Gümüüş ve Gögebakan, 2016: 19).

2.2. Hatanın Özellikleri

Muhasebede yapılan hataları çok farklı bakış açıları ile değerlendirmek mümkündür. Ancak bunlar içerisinde en önemlileri arasında “kasıt ve herhangi bir menfaatin gözetilmemesi” gelmektedir. Söz konusu bu özellikler Tablo 1’de geniş bir şekilde ele alınmıştır (Aydın ve Ala, 2018: 86; Uslu M.C. ve Özbay D., 2020: 31; Tayman ve Tekşen, 2019: 475; Karahan ve Çolak, 2019: 2302; Bayraklı vd., 2012: 25).

Tablo 1. Hatanın Özellikleri

	HATA
<i>Yapılan kişi açısından;</i>	• Genellikle alt kademedeki çalışan personel tarafından yapılır. Ancak kimi zaman yöneticiler ve ortaklar da hatalı işleme neden olabilmektedir.
<i>Kasıtlı unsur açısından;</i>	• Kasıtlı yapılmadığı ya da başka bir ifadeyle sehven yapıldığı kabul edilir. Örneğin, mali tablonun hazırlanması esnasında herhangi bir rakamsal değerın sayısal olarak yanlış yazılması gibi.
<i>Vergi kaçırma ya da hiç ödeme açısından;</i>	• Kesinlikle planlı olarak vergi kaçırma ya da hiç ödeme gibi bir amaç söz konusu değildir.
<i>Yapılma nedenleri açısından;</i>	• Dikkatsizlik, bilgisizlik, bilinçsizlik, tecrübesizlik, yorgunluk, ihmal, önemsememek, iş yoğunluğu, baskı, fırsat gibi nedenler. • Muhasebeye yön veren düzenlemelerin (kuramsal ve vergi mevzuatı açısından) yeterince anlaşılabilmesi, esnek olması.

Şeffaflık açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Gizlilik gibi bir kaygı yoktur. Çünkü kasıt unsuru olmadığı için yanlış uygulama (hata), yapan ilgili kişi tarafından da bilinmemektedir.
İşlem hacmi açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Hatanın işlem hacmi çok büyük ihtimalle küçüktür. Zaten miktar büyük ise yapılan yanlışlığın hile olma olasılığı üzerinde kesinlikle durulmalıdır.
Bilgi kalitesi açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Kasıtlı olarak yapılmayan yanlış uygulama, bilgi ve vergi muhasebesi açısından bilginin kalitesini, hatanın büyüklüğü ölçüsünde olumsuz etkileyebilmektedir.
Muhasebe uygulamalarına etkisi açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Hesap işleyişi, kayıt düzeni, vergi ve muhasebe ilkelerine aykırıdır. Fakat maddi ve manevi açıdan etkisi çoğu zaman önemsizdir.
Niyet ve amaç açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Muhasebede hata önceden belirlenmiş bir amaç doğrultusunda yapılmaz. Kötü niyetle yapıldığı da söylenemez.
Yapılan yanlışlığın vergiye etkisi açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Yapılan hata her zaman ödenecek vergi tutarını etkilemez. Örneğin; amortisman süresinin aynı olduğu varsayımı altında demirbaş olarak kaydedilmesi gereken bir duran varlığın, makine olarak kaydedilmesi gibi. Fakat kimi zaman yapılan hata, ödenecek vergi tutarını etkileyebilir.
Hata yapanın menfaati açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Hata yapanın kendi adına menfaati ve herhangi bir beklentisi yoktur.
Maruz kalman zarar açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Hatanın büyüklüğüne göre; meslek mensubunun imajı olumsuz etkilenebilir, işini kaybedebilir, hatanın bedelini ödeyebilir, yetki sınırı getirilebilir, pasif görev verilebilir. İşletme ödeme yükümlülüğü altına girebilir ya da manevi olarak yıpranabilir. İşletmenin iç ve dış paydaşlarına az da olsa direkt/endirekt olarak zarar verilebilir.
Hukuki yaptırımlar açısından;	<ul style="list-style-type: none"> "Muhasebe hataları cezayı gerektiren bir sonuca yol açabilir. Ceza usulsüzlük cezasını gerektirebileceği gibi daha ağır yaptırımları da gerektirebilir."² VUK Md. 29'a göre matrah farkı ve vergi hukuku açısından ikmalen vergi tarhiyatı gerektirir. Bir tercih olmadığı ve kasıt bulunmadığı için herhangi bir hukuki sonuç doğmayabilir.
Maddi ve manevi olarak etki alanı açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Etki alanı genellikle önemsiz olan bu tür yanlış uygulamalar mutlak surette yapan işletmeye rekabet avantajı ya da herhangi bir üstünlük sağlamaz. Genellikle mali tablolara etkisi (rakamsal ya da bilgi kalitesi açısından) çok azdır.
Eylemin yapıldığı yer açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Daha çok muhasebe kayıtları üzerinde yapılmaktadır. Böylece ilgili defterler ve mali tablolar yapılan hataya paralel olarak yanlış düzenlenmiş olmaktadır.
İşletmelerin ölçek büyüklüğü açısından;	<ul style="list-style-type: none"> Küçük ölçekli işletmelerde iş yoğunluğu daha az olduğu ve genellikle aile işletmesi oldukları için hata yapma olasılığı da azdır.

2 <https://www.pwc.com.tr/tr/medya/kose-yazilari/recep-biyik/muhasebe-hatalari-vergi-hatalari.html> (Erişim Tarihi 15.01.2026).

Önlenmesi ve ortaya çıkarılması açısından;	<ul style="list-style-type: none"> • Vergi takviminin daha rahat hale getirilmesi, • Mevzuatın sadeleştirilmesi, • Nitelikli meslek elemanlarının yetiştirilmesi, • Mümkünse tecrübeli personelin tercih edilmesi, • Meslek elemanlarının özlük haklarının iyileştirilmesi, • İş temposunun ve yoğunluğunun düşürülmesi, • Belli aralıklarla eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi, • Yapılan hata dikkate alınarak, gerektiğinde hata yapana müeyyide verilmesi, • Meslek mensubunun bireysel olarak mesleki eğitimine ve muhasebenin etik değerlerine daha fazla önem vermesi, • Meslek mensubunun belirli aralıklarla kendi yaptığı işi denetlemesi, • Düzenli olarak iç ve dış denetim yapılması, • Mutabakat işlemlerinin artırılması, • Kimi zaman hatanın tesadüfen tespit edilmesi.
Yapılan yanlışlıkta kesin bir yargıya varılamaması durumunda;	<ul style="list-style-type: none"> • Kesin bir kanaate ve yargıya varılamaması durumunda, (hile iddiasından kesinlikle kaçınılmalı) yapılan yanlışlık hata olarak değerlendirilmelidir. Bu yaklaşım hukuki açıdan da böyle değerlendirilmektedir.
Yapılan yanlışlığın tespitinin zorluk derecesi ve maliyeti açısından;	<ul style="list-style-type: none"> • Tespiti (hileye nispeten) daha kolaydır. • Maliyetinin (genellikle) yüksek olduğu söylenemez.
Yapılan hatalı işlemlerden ötürü işletmenin fayda-maliyet açısından değerlendirilmesi;	<ul style="list-style-type: none"> • Zaten fayda beklentisi yoktur. Fakat işletme kimi zaman fayda kimi zaman da bu tür işlemlerden ötürü zarar görebilmektedir.
Bilgisayar ile ilişkisi açısından;	<ul style="list-style-type: none"> • Bilgisayarlı muhasebe ile birlikte muhasebede yapılan hatalar azalmıştır.
Meslek mensuplarının tecrübesine göre hata yapmaları açısından;	<ul style="list-style-type: none"> • Meslek mensuplarının yaşları ilerledikçe yılların verdiği deneyimle hata yapma oranı azalış göstermektedir. • Mesleğe yeni başlayan meslek mensupları hata yapmaya daha açıktır
Yanlışlığın tespitinde denetim yapan kişinin tecrübe birikimi açısından;	<ul style="list-style-type: none"> • Hatanın tespitinde (hile kadar olmasa da) tecrübe önemlidir.
Etik açıdan değerlendirilmesi;	<ul style="list-style-type: none"> • Yapılan hata, yasalara ve muhasebenin kuramsal yapısına dolayısıyla muhasebe etiğine uygun değildir. Ancak kasıtlı olmadığı için tolere edilmesi mümkün olabilir.
Cinsiyete göre hata yapma açısından;	<ul style="list-style-type: none"> • Kişilerin cinsiyete göre hata yapma oranı, önemli sayılabilecek derecede farklılık göstermemektedir.
İşletmenin etkin ve verimli çalışmasına etkisi açısından;	<ul style="list-style-type: none"> • Kasıtlı yapılmadığı için ilgili işletmenin etkin ve verimliliğinin önemli derecede olumsuz etkileneceği söylenemez (Tabii ki hatanın büyüklüğü önemlidir.).

<i>Muhasebe ve vergi uygulamalarının etkisi açısından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vergi ve muhasebe uygulamalarının karmaşık süreçlere sahip olması, işletmelerde muhasebe hatası ile karşılaşma olasılığını artırmaktadır.
<i>VUK açısından;</i>	<p>VUK³un;</p> <ul style="list-style-type: none"> • 116. maddesinde vergi hataları, • 117. maddesinde hesap hataları, • 118. maddesinde vergilendirme hataları tanımlanmıştır.³
<i>Manevi unsurun oluşması açısından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Manevi unsur, bu yanlışlığın kasten yapılmamasıdır.⁴ <p>Genellikle önemli sonuçlar ortaya çıkarmaz.</p>
<i>Birey ya da örgüt tarafından yapılması;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Bireyseldir.
<i>En çok yapılan türü;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Dönem gider ve gelirlerinin sehven yanlış yazılması, nakil hataları ve hesap isimlerinin yanlış girilmesi.
<i>Meslek mensubu ile mükellef arasındaki ilişki açısından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kimi zaman gerekli belgeler zamanında gönderilmediği ve gerekli bilgiler zamanında verilmediği için hata yapılabilmektedir.
<i>Yasaların değiştirilme sıklığı açısından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Yapılan değişiklikler muhasebe hata yapma olasılığını artırabilir. Nedenler arasında; örneğin değişimden haberdar olunmaması veya değişimin net olarak anlaşılabilmesi gibi.
<i>Teknolojik gelişmelerin hatayı önlemesi açısından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Hatanın önlenmesinde teknolojinin önemli rolü vardır. Fakat kimi zaman teknoloji nedeniyle hata da yapılabilmektedir.
<i>Vergi denetimi açısından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vergi denetiminin yetersiz olması durumunda, meslek elemanının gerekli özeni göstermeme olasılığı yüksektir. Bu nedenle hata artar.
<i>İşletmenin sürdürülebilirliğine etkisi açısından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Hata büyük olmadıkça, herhangi bir etkisi olmaz. Dolayısıyla işletmenin sürekliliğine de etkisi olması beklenemez.
<i>İspatın kolay ya da zor olması açısından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Çoğu zaman kolaydır.
<i>Yapan kişinin yaşı bakımından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Genellikle bilgisizlik ve tecrübesizlik gibi nedenlerle hata yapılmaktadır. Dolayısıyla genellikle hata yapanların ileri yaşta olduğu söylenemez.
<i>Sıklıkla yaşandığı sektör açısından;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Her sektörde hata yapılabilir. Hilede olduğu gibi belirli sektörlerde (örneğin, enerji ve telekomünikasyon) hatanın az ya da çok yapıldığı söylenemez.

3 [https://www.alomaliye.com/2025/09/09/defter-ve-kayitlarda-hesap-ve-muhasebe-hileleri-yapma-sucu/\(Erişim_Tarihi: 20.01.2026\).](https://www.alomaliye.com/2025/09/09/defter-ve-kayitlarda-hesap-ve-muhasebe-hileleri-yapma-sucu/(Erişim_Tarihi: 20.01.2026).)

4 [https://www.alomaliye.com/2025/09/09/defter-ve-kayitlarda-hesap-ve-muhasebe-hileleri-yapma-sucu/\(Erişim_Tarihi: 20.01.2026\).](https://www.alomaliye.com/2025/09/09/defter-ve-kayitlarda-hesap-ve-muhasebe-hileleri-yapma-sucu/(Erişim_Tarihi: 20.01.2026).)

2.3. Hataların Sınıflandırılması

Muhasebede yapılan hatalar farklı kaynaklarda ve farklı bakış açısı ile sınıflandırılmaktadır. Söz konusu bu hataları genel bir başlık altında ifade etmek gerekirse, aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür (Uslu ve Özbay, 2020: 23 ve Bayraklı vd., 2012: 22). Bunlar;

- İçerik bakımından; nicel (miktar, tutar) veya nitel (nitelik, özellik) hatalar,
- Sonuçları bakımından; önemli veya önemsiz hatalar,
- Etkileri bakımından; bilançoya, gelir tablosuna ve her iki tabloya etkisi olan hatalar, şeklinde ifade edilebilir.

2.3.1. İçerik Bakımından Hatalar

Muhasebede içerik bakımından yapılan hataları, nitel muhasebe hataları ve nicel muhasebe hataları olarak sınıflandırmak mümkündür.

Nitel hatalar, miktarın (sayma, ölçme, tartma gibi) ve tutarın tespit edilemediği hatalardır. Bu tür hatalar Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri ve mevzuata yani ilgili hukuk kurallarının tamamına uyulmaması sonucunda ortaya çıkar. Örneğin, satış faturasında seri ve sıra numarasının bulunmaması, kasa fişlerinde, mahsup fişinde ya da ambar fişinde eksik imzanın bulunması gibi. Usul hatası olarak da kabul edilen bu tür hatalar her ne kadar mali sonuçları etkilemese de nicel hata/hataların yapılmasını kolaylaştırır.

Nicel hatalar, hesap ya da mali tablolarda yer alan tutarların somut olarak ölçülebildiği hataları kapsar. Örneğin, 120 Alıcılar hesabının kalanını gerçek tutarından fazla göstermek ya da 320 Satıcılar hesabının kalanını gerçek tutarından az göstermek gibi. Bu hatalar bilançonun aktif ve pasif toplamalarını doğrudan etkiler.

2.3.2. Sonuçları Bakımından Hatalar

Bu tür hatalar muhasebede yapılan hatanın doğurduğu sonucun önemine göre, “önemli muhasebe hataları” ve “önemsiz muhasebe hataları” olarak sınıflandırılabilir.

Önemli muhasebe hataları, sayı ve tutar bakımından önemli olan bu nedenle de ciddi sonuçlar doğuran hatalardır. Örneğin, bankalara olan kredi borcu 5.000.000 TL iken, 50.000.000 TL olarak ya da tam tersi bankalara olan kredi borcu 50.000.000 TL iken, 5.000.000 TL olarak ifade etmek gibi. Her iki gösterim şeklinin de hem işletme açısından hem de işletmenin paydaşları açısından önem arz ettiği açıktır.

Önemsiz muhasebe hataları, mali tablolardaki verilere göre karar verecek iç paydaş, dış paydaş ve denetçilerin karar vermelerinde herhangi bir etki yaratmayan nitelikteki hataları kapsar. Örneğin, hastane işletmesinde kullanılmak üzere satın alınan bir cihazın 253 Tesis, Makine ve Cihazlar hesabı yerine 255 Demirbaşlar hesabında izlenmesi gibi. Eğer her iki varlığın faydalı ömrü örneğin 5 yıl ise bu hata, gerek aktif toplamda, gerek hesap grubu toplamında, gerekse ayrılacak amortisman tutarında herhangi bir farklılık yaratmaz. Ancak bilançoda 253 no.lu hesap olduğundan düşük, 255 no.lu hesap ise olduğundan yüksek gösterilmiş olmaktadır. İşletmede sadece bu hesapların toplam tutarlarına göre yapılacak yorumlarda/alınacak kararlarda, söz konusu hesap kalanlarının önem arz ettiği açıktır.

2.3.3. Temel Mali Tablolara Etkileri Bakımından Hatalar

Bu tür hataları kendi içerisinde; sadece bilançoju etkileyen, sadece gelir tablosunu etkileyen ve her iki tabloya birden etkisi olan hatalar olmak üzere üç başlık altında toplamak mümkündür.

Yapılan hata sadece bilançoju etkiliyorsa, bu hatayı *“bilançoju etkileyen muhasebe hatası”* olarak nitelendirmek mümkündür. Örneğin, veresiye olarak satılan ticari mallar için 120 Alıcılar hesabı yerine 121 Alacak Senetleri hesabının borçlandırılması, çek keşide edilmesi durumunda 103 Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri hesabı yerine 102 Bankalar hesabının alacaklandırılması gibi. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu hataların temel özelliği bilanço toplamına etkilerinin olmamasıdır. Ancak bu tür hatalar cari dönemde düzeltilmedikleri takdirde hem cari dönemi hem de gelecek dönemleri etkileyecekleri kesindir.

Kimi hatalar sadece gelir tablosunu etkiler. Bu hatalar *“gelir tablosunu etkileyen muhasebe hataları”* olarak nitelendirilir. Örneğin; duran varlık satış karının (THP'ye göre) 679 Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar hesabı yerine 649 Diğer Olağan Gelir ve Karlar hesabında izlenmesi, önceki döneme ait giderlerin 681 Önceki Dönem Gider ve Zararları hesabı yerine 689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar hesabında izlenmesi gibi. Gelir tablosunu etkileyen sonuç ve maliyet hesapları yıl sonunda kapatıldıkları için yapılan hatalar sonraki dönem/dönemleri etkilemez. Fakat cari dönem için yapılacak yorumları etkileyeceği açıktır.

Bazen de yapılan hatalar hem bilançoju hem de gelir tablosunu etkiler. Bu hatalar *“bilanço ve gelir tablosunu etkileyen muhasebe hataları”* olarak nitelendirilir. Örneğin; peşin tahsil edilen fakat gelecek ay ve yıllara ait gelirlerin (380 Gelecek Aylara Ait Gelirler/480 Gelecek yıllara Ait Gelirler) yanlış hesaplanması cari dönemin gelirini doğrudan etkilediği için gelir tablosu, cari döneme ait olmayan gelirler nedeniyle de bilanço etkilenmektedir. Alacak

ve borç senetleri için reeskontun yanlış hesaplanması durumunda 647 Reeskont Faiz Gelirleri ve 657 Reeskont Faiz Giderleri hesabı nedeniyle gelir tablosu etkilenecek, karşılığında ise 122 Alacak Senetleri Reeskontu ve 322 Borç Senetleri Reeskontu hesabı nedeniyle de bilanço etkilenecektir. Bu hataların etkisi cari ve gelecek dönemi de ilgilendirmektedir. Dolayısıyla yapılan bir hata sadece cari yılı değil, gelecek yıl/yılları da ilgilendirebilmektedir. Tabii ki bu durum bilanço ve gelir tablosunun yanlış düzenlenmesi ve alınacak kararların olumsuz etkilenmesi anlamına gelmektedir.

Özetle muhasebede yapılan hatalar;

- Kimi zaman nitel, kimi zaman nicel özellik taşıyabilir.
- Kimi zaman önemli sonuçlar doğurabilirken, kimi zaman doğuramayabilir.
- Kimi zaman mali tablolarda yer alan sonuçları ve dolayısıyla yapılacak yorumları ve alınacak kararları etkilerken, kimi zaman önemsenmeyecek derecede olumsuz etki yaratabilir.
- Kimi zaman işletme paydaş/paydaşlarının lehine, kimi zaman da aleyhine sonuçlar ortaya çıkabilir.
- Kimi zaman sadece bilanço, kimi zaman gelir tablosunu, kimi zaman da her ikisini etkileyebilir.
- Kimi zaman matematiksel, kimi zaman nakil, kimi zaman da hesap hataları (veya birlikte) yapılabilir.
- Kimi zaman işletmeyi/meslek mensubunu mali olarak zarara uğratar, kimi zaman da uğratmayabilir. Hatta kimi zaman mali olarak avantaj sağlayabilir.

2.4. Hatanın Türleri

İşletme faaliyetlerinin artması, mevzuatta yapılan sıkça değişiklikler, iş temposunun çok yoğun olması, dikkatsizlik, bilgisizlik ve önemsememe başta olmak üzere birçok nedenden ötürü muhasebede çok farklı türde hata yapılabilmektedir.

Fakat muhasebede sıklıkla yapılan hataları esas itibariyle beş başlık altında toplamak mümkündür (Yiğit, 2016: 109; Erol, 2008: 231; Alptekin, 2017: 5-8; Bayraklı vd., 2012: 25-36).

2.4.1. Matematik Hataları

Bu tür hatalar hesaplama yaparken dört işlemde yapılan hataları kapsar. Matematik hataları muhasebe dışında yapılan hatalar olarak da nitelendirilebilir.

Finansman giderlerinin, yeniden değerlendirme işleminin, karşılıkların, reeskont gelir ve giderlerinin, amortisman işlemlerinin, maaş bordrolarının, stopajın, KDV'ye ilişkin yapılan hesaplamaların ya da hesap bakiyelerinin yanlış hesaplanması bu tür hatalar arasında yer alır. Örneğin; Alıcılardan olan 5.000 TL tutarındaki alacağın 5.500 TL hesaplanması ya da satıcılara olan borç 60.000 TL iken 66.000 TL olarak hesaplanması gibi.

Matematik hataları direkt olarak defterlerde de yapılabilir. Örneğin; yevmiye defteri, büyük defter, envanter defteri, kasa defteri gibi defterlerde toplama, çıkarma, bölme ve çarpma işlemlerinde de hata yapılabilir. Ancak günümüzde bilgisayar tarafından yapılan bu tür hesaplamalarda ve aktarma işlemlerinde verilerin yanlış girilmemesi koşuluyla hesaplama ve aktarma işlemlerinin yanlış yapılması mümkün değildir.

2.4.2. Kayıt Hataları

Kayıt hatalarını üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; hesap hatası, rakamsal olarak yapılan hatalar ve borç/alacak kaydedilecek tarafın karıştırılması şeklinde ifade edilebilir.

Hesap ismi hatalarına; duran varlık (demirbaş) olarak alınan bir varlığın Ticari Mallar hesabında izlenmesi, yenileme amacıyla satılan binalara ait karın 549 Özel Fonlar (Yenileme Fonu) hesabı yerine 679 Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar hesabında izlenmesi ya da gelecek ay ve yıllara ait gider hesaplarının yerine sehven dönem giderini temsil eden örneğin 770 Genel Yönetim Giderleri hesabının kullanılması, duran varlık satışlarından doğan senetli ve senetsiz alacakların 127 Diğer Ticari Alacaklar hesabı yerine 120 Alıcılar hesabında izlenmesi gibi örnekler vermek mümkündür. Hesap hataları genellikle muhasebenin kuramsal yapısını oluşturan düzenlemelerin ve vergi mevzuatının doğru olarak yorumlanamaması, önemsenmemesi, bilgisizlik ya da dikkatsizlik sonucu yapılır.

Kayıt hataları rakamların belge ve defterlere yanlış intikal ettirilmesinden de kaynaklanır. Sıfırın eksik ya da fazla konulması, işlem ile ilgisi olmayan rakamın sehven yanlış yazılması gibi. Örneğin; müşteriye kesilen fatura toplamı 1.907.000 TL olması gerekirken, rakamın 1.970.000 TL yazılması durumunda hem satışlar hem de tahsil etme şekline göre ilgili hesaplar (Kasa, Bankalar, Alınan Çekler, Alacak Senetleri, Alıcılar gibi) 63.000 TL şişirilmiştir. Tabii ki bu sonuçlar mali tabloların güvenilirliğini de olumsuz etkileyecektir.

Kimi zaman da kayıt hataları hesapların borç ve alacak taraflarına sehven ters işlemin yapılmasıyla da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; portföydeki bir çekin ciro edilmesi sonucunda 101 Alınan Çekler hesabının borçlandırılması, esas faaliyet konusu ile ilgili veresiye alacakların işletmenin hesabının bulunmadığı

bir banka aracılığı ile tahsil edilmesi durumunda 108 Diğer Hazır Değerler hesabının alacaklandırılması gibi.

2.4.3. Rakamsal Nakil Hatalar

Bu tür hatalar, işlemin doğru yapılmasına rağmen defterden-deftere, mizandan-deftere ya da defterden-mizana aktarma/devir işlemi aşamasında ortaya çıkar. Örneğin, yevmiye defterinde 10.000 TL olarak kayıtlanan rakamın büyük deftere sehven 1.000 TL olarak aktarılması ya da mizanda 5.000 TL olarak yer alan rakamın büyük deftere sehven 55.000 TL olarak aktarılması gibi. Bu tür hataların bilgisayarlı muhasebede (verinin doğru girilmesi koşuluyla) ortaya çıkması mümkün değildir.

2.4.4. Unutma ve Mükerrer Kayıt Hataları

Muhasebede yapılan hatanın türleri arasında; işlemi kimi zaman sehven hiç yapmamak, kimi zaman da doğru rakamı sehven mükerrer kaydetmek yer almaktadır. Örneğin sehven olması koşuluyla; duran varlık (taahhüt) satış kaydının unutulması, satış işleminin ikinci defa yapılması, müşterilerden yapılan tahsilatın unutulması, tahsilatın mükerrer yapılması, faiz gelir ve giderlerine ilişkin tahakkuk işleminin unutulması, veresiye olarak satılan ticari malların hem satış tarihinde hem de tahsil tarihinde kayıt altına alınması gibi.

2.4.5. Temel Mali Tablo Hataları

Temel mali tablo hataları “Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri ve Muhasebenin Temel Kavramları”na sehven uyulmamasından kaynaklanır. Bu tür hatalara literatürde değerlendirme hataları da denilmektedir. Örneğin; hammadde stoklarının yüksek değerle değerlemeye tabi tutulması, maddi duran varlıkların maliyet değeri yerine rayiç bedel ile değerlemeye tabi tutulması, duran varlık mahiyetindeki demirbaşların 770 Genel Yönetim Giderleri hesabında izlenmesi, faydalı ömrü 5 yıl olan taşıtlar için normal amortisman yöntemine göre % 25 üzerinden amortisman hesaplanması, karşılıklı olarak alıcı ve satıcı konumunda olunması durumunda alacakların ve borçların karşılaştırılarak tek bir hesapta birleştirilmesi, satılmayan malların satılmış gibi gösterilmesi, dönem ayırıcı hesapların yanlış kullanılması ya da hiç kullanılmaması, anormal firelerin normal fire olarak kaydedilmesi, hesap açıklamalarının net olmamasından kaynaklanan hesap hataları (örneğin, uygulamada ve literatürde 127 Diğer Ticari Alacaklar ile 136 Diğer Çeşitli Alacaklar hesabının birbirinin yerine kullanılması) gibi.

Yukarıda da belirtildiği üzere, söz konusu temel mali tablolarda yapılan hatalar, genellikle değerlendirme hataları, hesaplama hataları, nakil hataları olmak üzere, mahsup hataları ve hesap açıklamalarının yetersiz olması nedeniyle

aynı işlem için farklı hesap kullanılmasından kaynaklanan hatalar şeklinde kategorize edilebilir.

2.5. Hatanın Yapılma Nedenleri

Muhasebe uygulamalarında (özellikle sahada meslek mensupları üzerine yapılan araştırmaya göre) yapılan hataların bir kısmı bireysel (meslek mensubu, mükellef, satıcılar ve alıcılar gibi) nedenlerle, bir kısmı işletmelerin kurumsallaşamamaları nedeniyle, bir kısmı teknolojik değişimin çok hızlı olması nedeniyle, bir kısmı da kamu otoritesinin aldığı ve/veya almadığı kararlar ve düzenlemelerden kaynaklanmaktadır.

Uygulamada karşılaşılan hataların en önemli nedenleri arasında, özetle aşağıdaki unsurları saymak mümkündür (Ömürbek ve Durgunböcü, 2018: 1263; Kılılı ve Kutlu, 2021: 1, 13; Şenel ve Yıldırım, 2022: 89; Gül ve Demir, 2022: 663; Karahan ve Çolak, 2019: 2302; Uslu ve Özbay, 2020: 21-23; Güneş, 2024: 39-47; Açıkgoz ve Biçer, 2021: 237; Doğan, Gülçin ve Nazlı, 2018: 72).

- Kalifiye personel sayısının yetersiz olması,
- Mevzuattaki sürekli değişiklikler, esnek ifadeler ve yeteri kadar anlaşılabilir olmaması,
- Meslek mensuplarının müşterilerine dönük kayırmacılık eğilimiyle hareket etmeleri ve istek ve beklentilerini karşılama duyarlılıkları,
- Aşırı hedef konulması (iş yükü) ve bu nedenle yapılan baskı,
- Muhasebe etik ilkelerinin bilinmemesi ya da önemsenmemesi,
- Yorgunluk, unutkanlık, ihmal, dikkatsizlik, düzensizlik ve plansız / programsız çalışma,
- Vergi affı ve bu konuda toplumsal algı,
- Vergi ve muhasebe uygulamalarının karmaşık süreçlere sahip olması,
- İşletmelerin organizasyonundan kaynaklanan nedenler (kurumsallaşamadan kaynaklanan denetim eksikliği ve iç denetimin olmaması ya da yetersiz olması gibi.),
- Meslek mensuplarının çalışma koşullarını düzenleyen mevzuatın yetersizliği,
- Ucuz maliyetle eleman çalıştırma isteği,
- Bireysel ve toplumsal ahlaki değer yargılarının önemsenmemesi,

- Vergi mevzuatı, vergi baskısı ve vergiyi ön planda tutan anlayışın öne çıkması,
- Bilişim sisteminin yetersiz olması, tam olarak anlaşılabilmesi ya da çalışanların yeniliklere kapalı olması,
- Mükelleflerin kendilerinden istenen bilgi ve belgeleri zamanında vermemesi ya da hiç vermemesi,
- Dijital teknolojilerin sunmuş olduğu her türlü bilgiye kolay ulaşabilme olanağı,
- İşletmelerde muhasebe kültür yapısının hata yapmaya elverişli olması,
- Karı en kısa zamanda maksimize edebilme hırsı nedeniyle yapılan işin kalitesinin önemsenmemesi,
- İşletmeyi yoğun rekabet koşullarında sürdürülebilir kılma düşüncesi,
- Gelirdeki yükselmeyi destekleyebilecek nakdi kaynağın olmaması,
- Stajyer öğrencilerin uygulamadan kopuk olması, motivasyon ve adaptasyonda yaşadıkları sorunlar,
- Üniversite ve liselerde verilen eğitimin (genellikle) uygulamadan kopuk olması (Uygulamalı ders/derslerin yetersizliği ya da hiç olmaması, uygulamalı ders verebilecek personelin yetersiz olması, laboratuvar imkanlarının yetersiz olması ya da hiç olmaması gibi),
- Üst yöneticilerin; muhasebe ve finans konusunda bilgi seviyelerinin düşük olması ya da olmaması,
- Üst yöneticilerin tutum, davranış ve liderlik konusunda zayıf olması,
- İşletmeye özgü olarak oluşturulan hesap planında aynı nitelikte olmayan işlemler için birbirine benzer hesap adlarının kullanılması,
- THP’de yer alan hesaplara ilişkin açıklamaların kimi zaman net olmaması başka bir ifadeyle yoruma açık ifadelere yer verilmesi.

2.6. Hatanın Oluşum Kriterleri ve Tespit Şekilleri

Hatanın tespitinde bazı temel kriterlerin varlığı önem arz eder. Bunlar (Özçelik vd. 2017, 199; Yıldız ve Derya Baskan, 2014: 8);

- Yapılan yanlış bir işlemde gerçekten herhangi bir kasıt unsurunun olmaması,
- Önemli bir maddi çıkar unsurunun elde edilmemesi ya da herhangi bir çıkarın gözetilmemesi,

- Yaşanan düzensizliğin ilk defa ya da nadir yapılması,
- Genellikle belge üzerinde yapılması .

Yapılan yanlış uygulamanın yukarıda belirtilen kriterler esas alınarak tespiti durumunda, söz konusu yanlış uygulamanın “*hata*” olduğu kabul edilir.

Hataların tespit edilme şekilleri, aşağıdaki gibi özetlenebilir. Bunlar;

- Aylık mizanlardan yararlanılabilir.
- Kayıt kontrolünde tespit edilebilir.
- Müşteri/satıcı mutabakatında fark edilebilir.
- Tahsil ve/veya ödeme yapılma aşamasında fark edilebilir.
- İç denetimde tespit edilebilir.
- Bağımsız denetimde tespit edilebilir.
- Vergi Dairesinin ilgili elemanları tarafından tespit edilebilir.
- Kredi verecek kuruluşlar tarafından (mali tabloların incelenmesi aşamasında) tespit edilebilir.
- Tesadüfen farkına varılabilir.
- Diğer nedenler (ihbar gibi).

2.7. Hatanın Önlenmesi

Muhasebede yapılan hataların önlenmesi için alınması gereken önlemleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Akpınar ve Koyuncu, 2024: 15; Demirci, 2024: 49; Özçelik vd., 207: 212; Tayman ve Tekşen, 2019: 475; Yurt ve Temelli, 2022: 147; Doğan ve Nazlı, 2015: 198, 209; Uslu ve Özbay, 2020: 23-32; Karabayır ve Cengiz, 2016: 612; Açıkgöz ve Biçer, 2021: 242; Yıldız ve Derya Baskan, 2014: 7, 8).

- Muhasebe programı ve teknoloji konusunda yeniliklerin yakından takip edilmesi,
- Meslek mensupları ile mükellefler arasında uzun yıllar süren ilişkiler, meslek mensubunu dostluk nedeniyle daha özensiz/dikkatsiz davranmaya itebilmektedir. Hatanın önlenmesi için bağımsız denetçiler için uygulanan zorunlu rotasyon benzeri bir uygulamanın yürürlüğe konulması,
- Adil, şeffaf, hesap verebilir ve sorumlu bir yönetim anlayışının benimsendiği kurumsal yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi,

- Kaliteli ve güvenli raporlama yapabilmek için etkin bir muhasebe sisteminin kurulması,
- Bağımsız denetim, vergi denetimi ve iç denetimle ilgili otoritelerin denetimlerini ve denetim faaliyetlerine ilişkin etkinliklerini artırmaları,
- İşletmelerdeki iç kontrol sisteminin tam ve eksiksiz olması, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmanın önündeki engellerin ortadan kaldırılması,
- İlgili meslek mensubunun işini üstlendiği mükellef sayısına sınır getirilmesi,
- Çok fazla ve çeşitli elektronik alet kullanma zorunluluğunun artması ve bu uygulamaların sürekli güncellenmesi, hata riskini artırdığı için meslek mensuplarının kullanmak zorunda oldukları Resmi kurumların internet sayfalarına ve ilgili uygulamalara belirli bir noktadan erişim sağlamaya yönelik gerekli düzenlemelerin yapılması ve bu uygulamaların ara yüzlerinin kullanıma uygun hale getirilmesi,
- Mükelleflerin muhasebe hataları konusunda farkındalıklarının artırılması yönünde düzenli aralıklarla eğitim faaliyetlerinin icra edilmesi,
- İşletmenin hesap planında aynı nitelikte olmayan işlemler için birbirine benzer hesap adlarının değiştirilmesi,
- Denetçinin; bilgi birikiminin, tecrübesinin ve becerisinin artırılması,
- Denetçinin; dikkatli, titiz, şüpheli ve sorgulayıcı olması ,
- Hataya neden olan fırsat ortamının sürekli olarak kontrol altında tutulması,
- Analitik inceleme yöntemlerinden belirli aralıklarla yararlanılması,
- Veri madenciliğinin kullanımı,
- Benford yasasından faydalanılması,
- Trend ve oran analizinden daha fazla yararlanılması,
- İşletme çalışanlarına ve yöneticilerine Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) ve üniversiteler işbirliği ile muhasebe yapılan hatalar konusunda düzenli aralıklarla eğitim verilmesi,
- Zaman zaman ani kontrollerin yapılması,
- Vergi yükünün ve bürokrasinin azaltılması,
- Yönetim anlayışında disiplin ve profesyonelce davranışın öne çıkarılması,

- Yöneticilerin teknolojik değişimlere açık olması ve teknolojik aletleri etkin olarak kullanabilmeleri,
- Dürüst, meslek etiği, ahlaki değerlere sahip, yeniliklere açık, bilgili ve tecrübeli personelin tercih edilmesi,
- Muhasebe hatalarının, vergi mevzuatı yönünden tam ve doğru bir şekilde tanımlanması, önlemlerin alınması, cezai yaptırımların adil ve caydırıcı bir şekilde ödün vermeksizin uygulanması,
- Bağımsız denetçilerin denetimi yapılan işletmelerde tarafsızlıklarını korumaları, denetimi yapılan işletme ile ticari ya da finansal açıdan etkileşimde bulunulmaması, gerektiği zaman hata risklerine karşı bağımsız denetçilerin kendi aralarında müzakere yapmaları,
- Büyük ölçekli işletmelerin içinde sadece muhasebe hata/hileleri bulmak için “Özel Hata/Hile İnceleme Birimi”nin kurulması,
- Personelin izlenmesi ve çalışmalarının belli aralıklarla değerlendirilmesi,
- Randıman incelemelerinin artırılması.

Yukarıdaki uygulamaların hayata geçirilmesi durumunda, sadece hata değil işletmeleri ve tüm paydaşları çok daha fazla etkileyen hilelerin de azaltılması kesinlikle mümkün olacaktır.

2.8. Hatanın VUK Açısından Değerlendirilmesi ve Sonuçları

VUK, Türkiye’de vergi uygulamalarının usul ve esaslarını (vergi tarhi, tahakkuku, tahsili, tebliği, zaman aşımı, defter tutma yükümlülükleri, belge düzeni ve vergi cezaları gibi) belirleyen temel bir yasadır. Vergi işlemlerinin standart bir çerçevede yürütülmesini sağlayarak hem vergi idaresi hem de mükellefler için şeffaflık ve öngörülebilirlik sunmasının yanı sıra vergi adaletinin sağlanması ve mükelleflerin yükümlülüklerini doğru ve zamanında yerine getirmeleri açısından da önemlidir .

VUK’da muhasebede yapılan hatalar ile ilgili düzenlemeler/açıklamalar, aşağıdaki gibi özetlenebilir (Demir, 2022: 5; Demirci, 2024: 22).

- VUK’da vergi hatası, vergiye ilişkin hesaplarda veya vergilendirmede yapılan hatalar nedeniyle haksız yere fazla ya da eksik vergi talep edilmesi veya tahsil edilmesi olarak tanımlanmıştır.
- Muhasebe hataları cezayı gerektiren sonuçlar ortaya çıkartabilir. Bu sonuçlar arasında ya usulsüzlük cezası ya da daha ağır yaptırımlar olabilmektedir.

- Hatalar her ne kadar kasten yapılan yanlış uygulamalardan yani hilelerden farklı olarak kabul edilse de yasalarda muhasebede yapılacak hataların da mükellefe cezai sorumluluk doğurucu belirtilmiştir. Bu nedenle eğer yapılan hatalar vergi kaybına neden olursa, cezai sorumluluk doğmaktadır.
- Vergi kaybına neden olan muhasebe hataları, vergi matrahının ve vergi miktarının olması gerekenden az olması sonucunu doğuran hatalardır. Bu şekilde ortaya çıkan vergi kayıpları vergi ziyayı cezası ile cezalandırılmaktadır.
- Muhasebede yapılan hatalar genel olarak; hesap hataları ve vergilendirme hataları olarak sınıflandırılmıştır. Hesap hataları, hesaplarda matrah ve miktar hatası bulunması ya da mükerrer vergi istenmesi şeklinde oluşmaktadır. Vergilendirme hataları ise mükellefin şahsında, mükellefiyette, verginin konusunda ve döneminde yapılmış hatalar şeklinde izah edilmiştir.
- Vergi hatalarının düzeltilmesine ilişkin düzenlemeler VUK Md. 116 ve devamında yer alan bazı maddelerinde yer almaktadır. Ayrıca VUK'un 217. maddesinde muhasebe hatalarının düzeltilmesine ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Örneğin yevmiye defterinde bir hata yapılmış ise bu hata muhasebe kurallarına göre düzeltilir.
- Vergi hatası ya Mali İdare tarafından ya da mükellefin başvurusuyla ortaya çıkartılabilir. İdarece tereddüt edilmeyen açık ve mutlak vergi hataları resen düzeltilir. Eğer düzeltme mükellefin aleyhine ise mükellefe dava açma hakkı tanınmıştır.
- Mükellefler, vergi hatalarının düzeltilmesini vergi dairesinden isteyebilirler. Vergi mahkemesinde dava açma süresi geçtikten sonra yapılan düzeltme talebi reddedilirse, ilgili işletmeye Bakanlığa başvurma hakkı tanınmıştır.

2.9. Hatanın Paydaşlar Açısından Değerlendirilmesi

Hatanın sonuçları; yapan kişi, işletme ve devlet açısından ayrı ayrı değerlendirilebilir.

- Yapan kişi (meslek mensubu) açısından;
 - Hatayı yapan kişiden maddi açıdan hatanın telafisi istenebilir.
 - Hatayı yapan kişinin yetkisi sınırlandırılabilir,
 - Hatayı yapan kişiye daha pasif bir görev verilebilir.

- Hatayı yapan kişi işten uzaklaştırılabilir.
 - Hatayı yapan kişinin hatayı sık sık tekrarlaması durumunda yeni bir istihdam sürecinde kendisi için negatif sonuçlar (imaj konusunda) ortaya çıkabilir.
- İşletme açısından;
- Hem yapılan iş hem de ortaya konulan bilgi açısından kalite kaybı yaşanabilir.
 - Kredi notu düşürülebilir.
 - Kayıt kontrolünde; zaman, emek, kırtasiye, elektrik gibi gider unsurları nedeniyle işletmenin dönem giderleri artar.
 - Yapılan hatadan dolayı olması gerekenden fazla vergi ödeme riskiyle karşı karşıya kalınabilir.
 - Yapılan hata tahakkuk eden vergi tutarını düşürürse, vergi cezası ile karşı karşıya kalınabilir.
 - Yapılan hata (yapılan hatanın büyüklüğüne göre) işletmenin üçüncü kişiler nezdinde kredibilitesini kimi zaman olumlu, kimi zaman da olumsuz yönde etkileyebilir.
 - Denetim aşamasında işletmenin sık sık hata yaptığının belirlenmesi durumunda imajı zedelenir.
 - Mali tablolara (özellikle bilanço ve gelir tablosuna) olan güven sarsılır.
 - Hata, kredi kuruluşları tarafından yapılan hesaplamada işletmenin kredi notunun yanlış hesaplanmasına neden olabilir. Bu da işletmenin güvenilirliğini/kredibilitesini olumsuz etkileyebilir.
 - Müşterilerle işletme arasında güven krizi doğabilir. Bu nedenle müşteri kaybedilebilir.
 - İşletmenin rakipleriyle rekabet etme gücü zayıflayabilir.
 - İşletmenin paydaşlar nezdinde marka değerinin/imajının olumsuz etkilenmesi söz konusu olabilir.
- Devlet açısından;
- Yapılan hata kimi zaman devletin tahsil etmesi gerekenden daha az vergi toplamasına, kimi zaman da daha fazla vergi tahsilatı yapmasına da neden olabilir. Bu durum devletin asli görevlerinin yerine getirilmesinde kısa ve uzun vadede sorunlara neden olabilir.

- Fiiliyatta gerçekleşen bir verginin, hata nedeniyle tahakkuk ve tahsilinin yapılmaması durumunda, devletin borçlanarak kaynak sağlaması söz konusu olabilir. Bu durum devletin ek finansman giderlerine (faiz, kur farkı gibi) katlanmasına neden olur.
- İstatistiki veri ortaya koyma aşamasında sapmalar olabilir. Bu durum alınacak kararları olumsuz etkileyebilir.

3. Muhasebede Sık Olarak Yapılan Hatalar ve Muhasebe Uygulamaları

Bu bölümde muhasebede yapılan hatalar türlerine göre sınıflandırılarak örnek uygulamalara yer verilmiştir.

3.1. Nakil Hatalarına İlişkin Muhasebe Uygulamaları

Uygulamada bu türden sıkça yapılan hatalara ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir.

Örnek 1: Aktarma hatası;

Örneğin, “A” İşletmesi, duran varlıkları arasındaki bilgisayarları yarısı veresiye kalan yarısı bono karşılığında olmak üzere % 10 KDV dahil 660.000 TL'ye satmış ve ilgili yevmiye kaydını yapmıştır. İleri bir tarihte alacağını tamamı işletmenin hesabının olmadığı banka (Ziraat Bankası) aracılığıyla tahsil edilmiştir.

Tahsilat ile ilgili yapılan yevmiye ve büyük defter kayıtları aşağıdaki gibidir.

1	108 DİĞER HAZIR DEĞERLER 108 02 Banka Havaleleri 108 02 001 Ziraat Bankası 127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR 127 01 Veresiye Alacaklar 127 02 Bono Karşılığı Alacaklar ... no.lu fatura ile yapılan tahsilat nedeniyle	660.000	660.000
---	---	---------	---------

Büyük defter kayıtları aşağıdaki gibidir.

<u>B</u>	<u>108 Diğer Hazır Değerler</u>	<u>A</u>	<u>B</u>	<u>127 Diğer Ticari Alacaklar</u>	<u>A</u>
660.000			660.000 ⁵		60.000

5 Duran varlık satıldığında, bu hesabın borç tarafından açıldığı unutulmamalıdır.

Büyük deftere sehven yapılan yanlış aktarma⁶ nedeniyle işletmenin halen duran varlık satışlarından 600.000 TL (660.000 TL - 60.000 TL) alacağı gözükmemektedir. Büyük defterde yapılan bu hatanın düzeltilmesi için 60.000 TL'nin üzeri okunacak şekilde tek çizgi ile çizilir ve uygun bir yere doğru rakam yani 660.000 TL yazılır.

Örnek 2: Aktarma hatası;

Örneğin, Ziraat Bankası'ndan 800.000 TL tutarında kısa vadeli kredi çekilmiş, kredinin tamamı işletmenin aynı bankadaki mevduat hesabına yatırılmıştır.

Yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	102 BANKALAR 102 01 Ziraat Bankası	800.000	
	300 BANKA KREDİLERİ 300 01 Ziraat Bankası		800.000
	... no.lu dekontla çekilen kredinin mevduat hesabına yatırılması nedeniyle		

Büyük defter kayıtları aşağıdaki gibidir.

B	102 Bankalar	A	B	300 Banka Kredileri	A
	80.000				80.000

Büyük defter kayıtlarından da anlaşıldığı üzere hem mevduat tutarı hem de işletmenin bankalara olan borç tutarı yanlış aktarma nedeniyle düşük gösterilmiştir. Böyle bir yanlış uygulamanın verinin bilgisayara doğru olarak girilmesi koşuluyla, bilgisayarlı muhasebede yapılma olasılığı yoktur. Hatanın düzeltilmesi için aynı kaydın rakamı 720.000 TL olmak üzere, tekrar yapılması gerekmektedir.

3.2. Kayıt Hatalarına İlişkin Muhasebe Uygulamaları

Muhasebede kullanılan her hesapta hata yapma olasılığı vardır (Uygulamada daha çok rakamsal hatalar, hesap isimlerinin yanlış girilmesi ile ilgili hatalar ve nakil hataları yapılmaktadır.).

Bu bölümde uygulamada sıkça karşılaşılan kayıt hatalarına yer verilmiştir.

Örnek 1: Kayıt yapılan bir hesabın, borç ve alacak tarafının karıştırılması;

⁶ Bilgisayarlı muhasebede bu tür yanlışın yapılması mümkün değildir.

Örneğin, “A” İşletmesi’ne veresiye olarak 20.000 TL borçlu olan “B” İşletmesi, borcunu çek keşide ederek ödemiştir.

“A” İşletmesi’nin tahsilata ilişkin yapmış olduğu yanlış muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir.

1	120 ALICILAR 101 ALINAN ÇEKLER “B” İşletmesi’nden olan alacağın tahsili nedeniyle	20.000	20.000
---	---	--------	--------

Bu tür hataların düzeltilebilmesi için öncelikle yanlış yapılan yevmiye kaydında borçlu ve alacaklı konumda bulunan hesaplar yer değiştirilir. Yani borçlu hesap alacaklandırılır, alacaklı hesap ise borçlandırılır. Sonra da hesap bakiyesinin iki katı tutar, hesapların karşısına yazılır. Böylece sonuçta düzeltme işlemi yapılmış olur.

Düzeltilmeye ilişkin yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

2	101 ALINAN ÇEKLER 120 ALICILAR “B” İşletmesi’nden olan alacağın tahsili ile ilgili yapılan yanlış kaydın düzeltilmesi nedeniyle	40.000	40.000
---	---	--------	--------

Örnek 2: Yanlış hesaba kayıt yapılması;

Örneğin, “A” Ticaret İşletmesi 1 adeti 1.000 TL’den 50 adet masayı çek ciro ederek satın almıştır. Masalardan 1 adeti işletme faaliyetlerinde kullanılırken, kalan 49 adeti ticari mal niteliğindedir. KDV oranı % 10 ve hariçtir.

Yapılan yanlış muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir.

1	153 TİCARİ MALLAR 191 İNDİRİLECEK KDV 101 ALINAN ÇEKLER ... no.lu fatura ile satın alınan ticari mallar nedeniyle	50.000 5.000	55.000
---	--	-----------------	--------

İşletme 1 no.lu yevmiye maddesinde satın aldığı masaların tamamını dönen varlık olarak 153 Ticari Mallar hesabına kaydetmiştir. Gerçeğe uygun kayıt için 1 adet masanın 255 Demirbaşlar hesabında izlenmesi gerekmektedir. Çünkü masalardan 1 adeti duran varlık, 49 adeti ise dönen varlık mahiyetinde satın alınmıştır.

Düzeltilmeye ilişkin yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

2	255 DEMİRBAŞLAR 153 TİCARİ MALLAR Demirbaş olarak kullanılmak üzere satın alınan masa ile ilgili yapılan yanlış kaydın düzeltilmesi nedeniyle	1.000	1.000
---	---	-------	-------

2 no.lu yevmiye kaydında 153 no.lu hesaptan 255 no.lu hesaba aktarma yapılmış ve böylece düzeltme işlemi tamamlanmıştır. Özellikle amortisman giderleri ve dolayısıyla vergi matrahı açısından düzeltme işleminin yapılması önemlidir.

Örnek 3: Bono karşılığında satılan ticari malların bedeli tahsil edildiğinde, tahsil edilen tutarın tekrar yeni bir satış yapılmış gibi kaydedilmesi;

Örneğin, “A” İşletmesi’nin portföyünde mal satışı karşılığında aldığı bir bono vardır. Bononun nominal değeri 500.000 TL’dir. Borçlu “B” İşletmesi ileri bir tarihte işletmenin hesabının olmadığı bir banka aracılığı ile ödeme yaptığını “A” İşletmesi’ne bildirmiştir.

“A” İşletmesi’nin tahsilat ile ilgili yaptığı yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	108 DİĞER HAZIR DEĞERLER 108 03 Banka Havaletleri 600 YURTIÇI SATIŞLAR ... no.lu fatura ile satışı yapılan ticari mallar nedeniyle	500.000	500.000
---	---	---------	---------

Yukarıdaki yevmiye kaydında işletme 121 Alacak Senetleri hesabını alacaklandırması gerekirken, 600 no.lu hesabı alacaklandırmıştır. Eğer bu yanlışlık sehven yapıldıysa hata söz konusudur. Bu yanlışlık ile birlikte yapılan 500.000 TL’lik satış tutarı, birincisi satış tarihinde, ikincisi ise tahsil tarihinde olmak üzere iki defa hasılat kaydedildiği için işletmenin satış hasılatı (ciro) şişirilmiştir. Hatanın düzeltilmesi için 600 no.lu hesabın borçlandırılması, karşılığında ise 121 no.lu hesabın alacaklandırılması gerekmektedir.

Örnek 4: Kısa vadeli varlıkların, sehven uzun vadeli varlık olarak gösterilmesi;

Örneğin, “A” İşletmesi 1 adeti 5.000 TL’den 100 adet TV’yi dönem içinde satmak amacıyla satın almıştır. Toplam bedel işletmenin mevduat hesabından EFT yapmak suretiyle ödenmiştir. KDV oranı % 10 ve hariçtir.

Yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	293 GELECEK YILLAR İHTİYACI STOKLAR 293 01 Ticari Mallar 191 İNDİRİLECEK KDV 102 BANKALAR ... no.lu fatura ile satın alınan ticari mallar nedeniyle	500.000 50.000	550.000
---	---	-------------------	---------

Yukarıda yapılan yanlış kayıtlama nedeniyle işletmenin dönen ve duran varlık yapısı, bilançoda gerçek dışı ifade edilmiş olacaktır. Bunun nedeni, 153 Ticari Mallar hesabı borçlandırılması gerekirken, 293 no.lu hesabın

borçlandırılmasıdır. Bu durum dönen ve duran varlıklar ile ilgili yapılacak mali analizler açısından farklı yorumların yapılmasına yol açacaktır.

Örnek 5: Satılan malların maliyetine eklenmesi gereken gider unsurlarının dönem gideri olarak kaydedilmesi;

Örneğin, “A” İşletmesi’nin satın aldığı ticari malların fatura bedeli % 10 KDV dahil 660.000 TL’dir. Ödeme çek keşide edilerek gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ticari malların nakliyesi ve hamaliye ücreti olarak peşin ödenen tutar 40.000 TL’dir.

Yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	153 TİCARİ MALLAR	600.000	
	760 PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ	40.000	
	191 İNDİRİLECEK KDV	60.000	
	100 KASA		40.000
	103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ		660.000
	... no.lu fatura ile satın alınan ticari mallar nedeniyle		

Bu örnekte maliyete eklenmesi gereken ilgili giderlerin 153 no.lu hesap yerine 760 no.lu hesapta izlenmesi yanlıştır. Böyle bir uygulama bilançoda stokların değerinin daha düşük gösterilmesi, dönem giderlerinin gelir tablosunda daha yüksek gösterilmesi anlamına gelmektedir. Bu uygulamalar işletmenin faaliyet sonucunu (dönem kar/zararını) her ne kadar değiştirmese de yapılacak mali analizler açısından önem arz etmektedir.

Örnek 6: Hesapların borç ve alacak tarafına karşılıklı olarak yanlış kaydın yapılması;

Örneğin, “A” İşletmesi “X” Bankası’ndan 3 ay vadeli 450.000 TL kredi çekmiştir. Vadesi geldiğinde kredi borcu ödenmiştir.

Ödemeye ilişkin sehven yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir⁷.

1	100 KASA	450.000	
	300 BANKA KREDİLERİ		
	... no.lu dekont ile ödenen kredi nedeniyle		450.000

Sehven yapılan bu yevmiye kaydı ile işletme hem nakit değerlerini hem de kısa vadeli mali borçlarını artırmıştır. Burada işletme nakit değerlerini sehven yüksek göstermek suretiyle likiditesini iyileştirmiş olmaktadır. Mali analiz açısından içinde bulunulan sektör dikkate alınarak nakde ilişkin hesaplanacak oran fazla olmadığı sürece, bu durum işletme lehinedir. Ancak kısa vadeli borçların fazla ifade edilmesi, işletmenin aleyhinedir. Yanlış kaydın

⁷ Bu örnekte faiz giderleri göz ardı edilmiştir.

düzeltilmesi için mevcut yevmiye kaydının tersinin yapılması ve tutarların da iki katının (900.000 TL) alınması gerekmektedir.

Örnek 7: İşletmenin kendi ihtiyacı için inşa ettiği bir binaya ait giderlerin yanlış bir hesapta izlenmesi;

Örneğin, “A” İşletmesi depo amacıyla kullanmak üzere, depo binası inşa etmeye karar vermiştir. Binaya ilişkin yapılan harcama toplamı % 10 KDV dahil 2.200.000 TL’dir. Ödeme, işletmenin mevduat hesabından yapılmıştır.

Sehven yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	170 YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM MALİYETLERİ 191 İNDİRİLECEK KDV 102 BANKALAR Duran varlık mahiyetindeki bina inşaatı ile ilgili yapılan harcama nedeniyle	2.000.000 200.000	2.200.000
---	--	----------------------	-----------

Yukarıda yapılan hata, hesap adında yapılan hata olarak kabul edilir. Çünkü gerçekte 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabında izlenmesi gereken tutar, 170 no.lu hesapta izlenmiştir. 170 no.lu hesap, yıllara yaygın olarak yapılan inşaat işi için kullanılmaktadır. Oysa bu örnekte böyle bir durum söz konusu değildir.

Örnek 8: Personele verilen ücret avansının sehven/bilgisizlik sonucu personelden alacak olarak izlenmesi;

Örneğin, “A” İşletmesi’nde muhasebe müdürü olarak çalışan personel Bay “B” ihtiyacı olduğu gerekçesiyle 200.000 TL tutarında avans talep etmiş, kendisinin bu talebi işletmenin banka hesabından EFT yapılmak suretiyle yerine getirilmiştir.

Sehven yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	135 PERSONELDEN ALACAKLAR 135 03 Ücret Avansları 102 BANKALAR Personel Bay “B”ye maaşından kesilmek üzere avans ödemesi yapılması	200.000	200.000
---	---	---------	---------

196 Personel Avansları hesabı yerine 135 no.lu hesabın kullanılması, muhasebe hatasıdır. Çünkü 196 ve 135 no.lu hesapların niteliği ve kullanılabilme koşulları birbirinden farklıdır. Bu türden yapılacak bir hata analiz açısından önem taşır. Aksi takdirde aktif toplam bazında herhangi bir değişikliğe neden olmaz.

Örnek 9: Spekülatif amaçla satın alınan hisse senetlerinin mali duran varlıklar hesap grubunda izlenmesi;

Örneğin, “A” İşletmesi kasada bulunan nakdi, kısa süreli olarak değerlendirebilmek için spekülatif amaçla “Z” Anonim Şirketi’nin 800.000 TL değerindeki hisse senetlerini satın almıştır.

Sehven yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	240 BAĞLI MENKUL KIYMETLER 100 KASA Spekülatif amaçla satın alınan hisse senetleri nedeniyle	800.000	800.000
---	--	---------	---------

1 no.lu yevmiye kaydı ile birlikte 110 Hisse Senetleri hesabında izlenmesi gereken tutar, sehven ya da bilgisizlik sonucunda mali duran varlıklar içinde yer alan 240 no.lu hesaba kaydedilmiştir. Bu işlem hatalıdır. Bu uygulama işletmenin dönen ve duran varlıkları ile ilgili yapılacak mali analizler açısından önemlidir.

3.3. Unutma ya da Mükerrer Kayıt Yapılması

Örnek 1: Kayıt yapılmaması ya da mükerrer kayıt yapılması;

Örneğin, “A” Ticaret İşletmesi, 1 adeti 1.000 TL’den 80 adet masayı üç ay vadeli bono karşılığında satmış ve sehven herhangi bir kayıt yapmamıştır. Satılan malların toplam maliyeti 15.000 TL’dir. KDV oranı % 10 ve hariçtir.

Bu örnekte işletme sehven yaptığı yanlış nedeniyle hasılatını ve maliyetini kayda almamıştır. Dolayısıyla vergi matrahı 65.000 TL (80.000 TL - 15.000 TL) işletme lehine azalmıştır. Sonuçta söz konusu matrah kaybı nedeniyle devletin gelir vergisi ve KDV kaybı da söz konusudur.

Mükerrer kayıt yapılması durumunda ise iki defa yapılan hasılat kaydı aşağıdaki gibidir.

1	121 ALACAK SENETLERİ 600 YURTIÇİ SATIŞLAR 391 HESAPLANAN KDV ... no.lu fatura ile satılan ticari mallar nedeniyle	88.000	80.000 8.000
---	--	--------	-----------------

Yukarıda yapılan yevmiye kaydının bir defa yapılması yeterli iken, işletme sehven aynı kaydı tekrar yapmıştır. Bu uygulama senetli alacakları, işletmenin borcunu ifade eden KDV’yi ve satış hasılatını gerçekte olmadığı halde artırmıştır. Bu durum işletmenin vergi yükümlülüklerinin artması anlamına gelmektedir.

Örnek 2: Satış iadelerine ilişkin sehven herhangi bir kayıt yapılmaması;

Örneğin, “A” Ticaret İşletmesi 1 adeti 2.000 TL’den 1.000 adet lastik satmış ve bedelini nakit olarak tahsil etmiştir. Fakat alıcı işletme söz konusu malları, proforma faturada belirtilen mallarla aynı ebatta olmadığı gerekçesiyle iade etmiş, ödenen bedel kendisine yine nakit olarak iade edilmiştir. Satılan malların toplam kayıtlı/maliyet bedeli 1.200.000 TL’dir. KDV oranı ise % 10 ve hariçtir.

Yapılması gereken yevmiye kayıtları aşağıdaki gibidir.

1	610 SATIŞTAN İADELER 191 İNDİRİLECEK KDV 100 KASA ... no.lu fatura ile satılan ticari mallara ilişkin satış kaydının iptali nedeniyle	2.000.000 200.000	2.200.000
2	153 TİCARİ MALLAR 621 SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ ... no.lu fatura ile satılan ticari mallara ilişkin maliyet kaydının iptali	1.200.000	1.200.000

İade kaydının sehven yapılmaması, muhasebe hatasıdır. Satışa ve maliyete ilişkin iptal kayıtlarının yapılmaması, işletmenin satış hasılatının yüksek gösterilmesi, peşin satış yapılması durumunda likidite gücünün şişirilmesi, stok devir hızının yüksek hesaplanması ve ayrıca KDV yükümlülüklerinin artması anlamına gelmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde unutulmuş bu yevmiye kaydı işletmenin lehine sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

3.4. Matematiksel Hatalara İlişkin Muhasebe Uygulamaları

Örnek 1: Rakam hatası;

Örneğin, “A” İşletmesi 25.000 TL + % 10 KDV’ye veresiye olarak demirbaş (masa) satın almıştır. Fakat yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	255 DEMİRBAŞLAR 191 İNDİRİLECEK KDV 329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR 329 01 Veresiye Borçlar ... no.lu fatura ile demirbaş niteliğinde masa satın alınması nedeniyle	20.000 2.000	22.000
---	--	-----------------	--------

1 no.lu yevmiye kaydında demirbaşın alış fiyatı, KDV tutarı ve dolayısıyla borç tutarı yanlış (eksik) girilmiştir. Bu hata, söz konusu kaynak ve varlık hesapları ile ilgili yapılacak mali analizler açısından önemlidir. Ayrıca dönem amortisman giderleri ve faaliyet sonucunun doğru hesaplanması açısından da

önem arz etmektedir. Hatanın düzeltililebilmesi için aynı kaydın eksik tutarlar göz önüne alınarak tekrar yapılması gerekmektedir.

Örnek 2: Hesap hatası,

Örneğin, satıcılara olan veresiye borç karşılığında çek keşide edilerek ödeme yapılmasına rağmen, çek ciro edildiği zannedilerek işlem yapılmıştır. Borç tutarı 50.000 TL'dir.

1	320 SATICILAR 101 ALINAN ÇEKLER Satıcılara olan veresiye borcun ödenmesi nedeniyle	50.000	50.000
---	--	--------	--------

103 Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri hesabı yerine sehven 101 no.lu hesabın alacaklandırılması hatadır. Böyle bir hata sonucunda, ödeme anlamında işletmenin borcunun olmadığı gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Oysa gerçekte bu doğru değildir. Yapılan bu hata bilançoda sadece 101 ve 103 no.lu hesapları değil 102 Bankalar hesabını da (50.000 TL) etkilemektedir. Tüm bunlar işletme hakkında yapılacak analizler açısından önem arz etmektedir.

Örnek 3: Nakil hatası;

Örneğin, "A" İşletmesi müşterilerden Bay "F"den olan veresiye alacak, işletmenin hesabının bulunduğu banka aracılığı ile tahsil edilmesine rağmen, tahsilat Bay "B"den yapılmış gibi kaydedilmiştir. Tahsil edilen tutar 1.907.000 TL'dir.

Yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	102 BANKALAR 120 ALICILAR 120 02 Bay "B" Müşterilerden Bay "B"den olan alacağın tahsil edilmesi nedeniyle	1.907.000	1.907.000
---	--	-----------	-----------

1 no.lu yevmiye kaydında, Bay "F"den olan veresiye alacak, yanlışlıkla Bay "B"den tahsil edilmiş gibi gösterilmiştir. Oysa bu işlemin Bay "B" ile herhangi bir ilişkisi yoktur. Yani bu durumda işletmenin kayıtlarına göre Bay "F"nin borcu halen devam etmektedir. Bu nedenle 120 no.lu hesap altında Bay "B" yardımcı hesabının borçlandırılması, Bay "F" yardımcı hesabının ise alacaklandırılması suretiyle düzeltme kaydının yapılması gerekmektedir.

Örnek 4: Gelir tablosunda yapılan matematiksel hata;

Örneğin, "A" İşletmesi'nin büyük defter kayıtlarına göre, yurtiçi satışlar toplamı (brüt) gerçekte 700.000 TL iken, 770.000 TL olarak gösterilmiştir. Satılan ticari malların maliyeti 450.000 TL, satış indirimleri ise 140.000 TL'dir.

İlgili döneme ilişkin düzenlenen gelir tablosu aşağıdaki gibidir (TL).

GELİR TABLOSU

BRÜT SATIŞLAR.....	770.000
Yurtiçi Satışlar.....	770.000
SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	(140.000)
NET SATIŞLAR	630.000
SATIŞLARIN MALİYETİ (-).....	(450.000)
Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-) (450.000)	
BRÜT SATIŞ KARI.....	180.000

Burada sehven yapılan yanlışlık, brüt satışların 700.000 TL yerine 770.000 olarak kaydedilmesidir. Tabii ki sehven yapılan bu yanlışlık sadece brüt satışları değil, net satışları, brüt satış karını ve dönem karını da etkileyecektir. Şöyle ki net satışlar 770.000 TL - 700.000 TL = 70.000 TL artırılmıştır. Bu verilere göre yapılacak bir analiz (brüt satış tutarı yüksek hesaplandığı için) ve karın yüksek hesaplanması işletmenin lehinedir. Ancak dönem karının fazla gösterilmesi, işletmenin daha fazla vergi ödemesi anlamına da gelmektedir. Bu durum işletme sermayesinin yapılan hata nedeniyle devlete vergi olarak transferi anlamına gelmektedir. Karın sehven yüksek hesaplanması ortakların temettü beklentisini de artıracaktır. Kar yüksek olduğunda, potansiyel ortakların işletmeye ortak olma arzuları da artacaktır. Bu da işletme sermayesinin güçlenme olasılığını ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca işletmenin sermaye şirketi olması durumunda, ayıracağı yedek akçe tutarı da fazla hesaplanacaktır. Bu durum işletmenin gelecekte karşılaşacağı riskleri bertaraf etme açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkaracaktır⁸.

Örnek 5: Sehven toplam tutarın yanlış kayıtlanması;

Örneğin, “A” İşletmesi’nde tahakkuk eden kısa vadeli finansman giderleri (faiz) toplamı 4.000.000 TL olarak hesaplanmıştır. Ancak bu gider tutarı sehven 40.000.000 TL olarak kayda alınmıştır.

Yapılan yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

1	780 FİNANSMAN GİDERLERİ 381 GİDER TAHAKKUKLARI Tahakkuk eden faiz giderleri nedeniyle	40.000.000	40.000.000
---	---	------------	------------

8 Bu hatanın tam tersinin de yapılması da mümkündür. Yani ilgili gelir tablosu kalemlerine ilişkin tutarlar düşük de gösterilebilir. Bu durumda tam tersi sonuçların elde edileceği açıktır.

Yukarıdaki yevmiye kaydının sehven yapılması, muhasebe hatası olarak kabul edilir. Fakat bu tür hataların tespit edilmesi durumunda, vergi ziyana neden olacağı için cezası vardır. Ayrıca tutarı yüksek ve sürekli yapılan bu türden yanlış uygulamalar, hata yerine daha çok hile şüphesi ile değerlendirilebilmektedir.

Bu hata, mali analizler açısından karlılık oranının düşük olması, finansman giderlerinin de yüksek olması gibi bir sonuç ortaya çıkartmaktadır. Örneğin finansman giderlerinin yüksek olması, ilgili işletmenin daha çok yabancı kaynaklarla işini idame ettirdiği ya da yüksek oranla borçlandığı şeklinde yorumlanabilecektir. Tabii ki bu sonuç, başta kredi kuruluşları ve satıcılar olmak üzere tüm paydaşlar açısından üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur.

3.5. Bilanço Hataları

Bilanço hataları; değerlendirme hataları ve hesap birleştirme hataları olarak iki başlık altında izlenebilir (Demir ve Yıldız, 2022: 104).

Örnek 1: Değerleme hatası;

Örneğin, “A” Hastane İşletmesi’nde duran varlıklar içerisinde yer alan cihazların kayıtlı bedeli 6 Kasım 2025 tarihi itibariyle 500.000 TL’dir. Fakat işletme dönem sonunda söz konusu cihazları bilgisizlik nedeniyle rayiç bedel ile değerlemeye tabi tutmuş, rayiç bedeli 1.200.000 TL olarak hesaplamış ve bu tutar üzerinden de amortisman ayırmıştır. Cihazların faydalı ömrü 5 yıl, uygulanan amortisman yöntemi “Azalan Bakiyeler Yöntemi”dir.

Bu durumda işletmenin düzenleyeceği amortisman tablosu aşağıdaki gibidir.

<u>Yıllar</u>	<u>Maliyet</u>	<u>Oran (%)</u>	<u>Y.A.T.⁹</u>
2025	1.200.000	40	480.000
2026	720.000	40	288.000
2027	432.000	40	172.800
2028	259.200	40	103.680
2029	155.520	100	155.520

İşletmenin 31.12.2025 tarihi itibariyle yapacağı yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir.

9 Yıllık Amortisman Tutarı.

1	740 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ 740 01 Amortisman Giderleri 257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR Hizmet üretiminde kullanılan cihazlar için ayrılan amortisman nedeniyle	480.000	480.000
---	---	---------	---------

Yukarıdaki tabloda işletme 2025 yılında 480.000 TL amortisman gideri hesaplamış ve kayıtlamıştır. Halbuki işletmenin cari yıl için amortisman giderleri gerçekte (500.000 TL x 0,20) 200.000 TL'dir. Rayiç bedel ile değerlendirilmesi ile maliyet değeri ile değerlendirilmesi arasında toplamda (480.000 TL - 200.000 TL) 280.000 TL tutarında amortisman gideri fazla hesaplanmış olmaktadır. Bu durum cari yılda amortisman giderlerinin yüksek olması nedeniyle işletmenin lehinedir. Çünkü cari yılda vergi matrahı ve ödenecek vergi tutarı azaltılmıştır. Burada yapılan bu yanlış işlemin bilgisizlikten kaynaklandığı kabul edilirse, bu bir muhasebe hatasıdır. Ancak bu tür yanlışlar genellikle kasten yapılır. Dolayısıyla bu yanlış işlemin kasten yapılması durumunda, yapılan yanlış uygulamanın hile olduğu kabul edilir.¹⁰

Bilançoju doğrudan etkileyen bir diğer hata türü hesapların karşılıklı mahsup edilmesi ya da başka bir ifadeyle birleştirilmesi suretiyle yapılan hatalardır.

Örnek 2: Birleştirme hatası;

Örneğin, "A" İşletmesi "B" İşletmesi'nden hammadde, "B" İşletmesi ise "A" İşletmesi'nden mamul satın almaktadır. Yapılan ticaret karşılıklı olarak veresiyedir. "A" İşletmesi'nin senetsiz alacakları 350.000 TL iken, senetsiz borçları 500.000 TL'dir. "A" İşletmesi bu türden ticari faaliyetlerini, sadece 320 Satıcılar hesabı üzerinde izlemektedir.

Bu durumda ("A" İşletmesi'nde) ilgili hesapların büyük defter görünüşleri aşağıdaki gibidir.

B	120 Alıcılar	A	B	320 Satıcılar	A
			350.000		500.000

Büyük defter kayıtları incelendiğinde 120 no.lu hesapta herhangi bir hesap hareketi yok iken, 320 no.lu hesapta iki hesap hareketinin olduğu görülmektedir. Bu şekilde yapılan uygulama hesap birleştirme hatasıdır. Bilgisizlik nedeniyle yapılan böyle bir mahsuplaştırma hatası, "A" İşletmesi açısından sonucu (yani

10 İşletme cari yılda elde ettiği haksız avantajı ilerleyen yıllarda iade edecektir. Çünkü ilerleyen yıllarda amortisman matrahı ve dolayısıyla gider tutarı, gerçeğe uygun hesaplama ile kıyaslandığında daha az olacaktır. Sonuçta 5 yılın bitiminde her durumda 1.200.000 TL giderleştirilecektir. Fakat bu uygulama cari yıl için işletmeye otofinansman sağlamaktadır. Tabii ki bu durum, işletmenin lehine, vergi ziyana uğrayan devletin aleyhinedir.

150.000 TL borç tutarını) değiştirmeyecektir. Fakat yapılacak mali analiz açasından ve muhasebe tekniği açasından bu uygulamanın doğru olmadığı kesindir.

Sonuç

Mali tabloların güvenilirliğini olumsuz etkileyen kimi zaman hesabın isminde, tutarında ve miktarında kimi zaman da vergi mükellefiyetinde, vergi konusunda, mükerrerliğinde, matrahında ve vergi döneminde yapılan ve genellikle (hilede olduğu gibi) çok önemli mali ve hukuki sonuçlar doğurmayan muhasebe uygulamaları, “hata” olarak kabul edilmektedir. Hata kesinlikle istem dışı yani kasıt olmadan ve herhangi bir menfaat gözetilmeden sehven yapılır Yapılma nedenleri arasında; dikkatsizlik, bilgisizlik, tecrübesizlik, yorgunluk, iş yoğunluğu, ihmal, önemsememek, plansızlık, unutkanlık, bilinçsizlik, düzensizlik, baskı ve fırsat gibi unsurları belirtmek mümkündür. Fakat yapılan hata kim ve hangi nedenle yapılırsa yapılsın söz konusu bu yanlışlıklar hem muhasebenin kuramsal yapısını oluşturan unsurlara hem vergi mevzuatına hem de işletme politikalarına aykırı olabilmektedir. Bu nedenle de kimi zaman ilgili işletmeler ve meslek mensupları vergi ziyayı nedeniyle ceza ile karşı karşıya kalabilmektedirler.

Genellikle işletmede alt kademedede çalışan ve yeteri kadar tecrübesi, bilgisi olmayan personel tarafından yapılan hatalar; ilgili kişiyi, işletmeyi, mükellefi, devleti ve kamuoyunu direkt ya da indirekt olarak etkileyebilmektedir. Çünkü sehven yapılan hata nedeniyle mali tabloların ve dolayısıyla tüm paydaşların bir şekilde etkilendikleri ya da etkilenme olasılıklarının olduğu kesindir. Örneğin; devletin vergi kaybı, mükellefin fazla ya da eksik vergi ödemesi, meslek mensubundan hatanın bedelinin tahsil edilmesi, personelin işine son verilmesi ve her şeyden önce meslek mensubuna ve mali tablolara duyulan güvenin azalması gibi. Tabii ki bu tür sonuçlarla karşı karşıya kalınmaması için öncelikle hatanın neden yapıldığının tespiti önemlidir. Sahada “Birebir Görüşme Yöntemi”yle elde edilen veriler ışığında yapılan tespitler arasında; hatanın genellikle iş yoğunluğunun çok yüksek olması, kanuni düzenlemelerin sık sık değiştirilmesi ve yeteri kadar anlaşılabilmesi ya da esnek olması, özellikle üniversitelerde verilen eğitimin uygulama yönünden yetersiz ve teori ve uygulama arasında önemli farklılıkların olması, tecrübeli ya da öğrenmeye açık işgücü tedarikinde yaşanan sorunlar, yapılan işin öneminin ve iş etiğinin yeteri kadar bilincinde olunmaması, kişisel gelişime yeterince önem verilmemesi ve yeniliklerin takip edilmemesi/edilememesi gibi unsurlar yer almaktadır. Bu nedenle yapılan hatanın her durumda kesinlikle bir nedeni ya da tümüyle herhangi bir paydaşa bağlı olduğunu söylemek mümkün değildir.

Hatanın önlenmesi için paydaşlara düşen görevler aşağıdaki gibi özetlenebilir. Bunlar;

Devlete düşen görevler;

- Toplumda vergi ve muhasebe okur yazarlığının geliştirilebilmesi için eğitimin tüm kademelerinde müfredata konu ile ilgili derslerin konulmasının sağlanması,
- Vergi mevzuatı başta olmak üzere diğer kanunların güncellenmesi, kolay anlaşılabilir (sadeleştirilmesi) olmasının sağlanması ve esnek ifadelerin kaldırılması,
- Muhasebe standartlarında yer alan ifadelerin sadeleştirilmesi,
- Meslek mensubunun iş yoğunluğunun ve dolayısıyla yapılan hataların azaltılabilmesi için vergi takviminin daha rahat hale getirilmesi,
- Bilgi güvenliği ve olası risklerin tespiti aşamasında yapay zekadan çok daha fazla yararlanılması,
- İç ve dış denetim faaliyetlerinin artırılması yönünde bağlayıcı düzenlemelerin hayata geçirilmesi,
- Vergi denetim eleman sayısının artırılması,
- Meslek elemanlarının özellikle muhasebe, vergi, denetim, hukuk gibi konularda belirli aralıklarla (özellikle üniversiteler ve ilgili Odaların işbirliği ile) eğitime tabi tutulması,
- Kimi meslek mensuplarının (özellikle Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin) iş yoğunluğu çok fazla olabilmektedir. Bu konuda yasal kısıtların getirilmesi ve stajyer çalıştırma zorunluluğunun hassasiyetle takip edilmesi,
- Meslek liselerinde ve üniversitelerin ilgili bölümlerinde uygulama-teori bütünlüğü içinde derslerin verilmesinin sağlanması,
- Meslek mensuplarının özlük haklarının iyileştirilmesi suretiyle mesleğe olan ilginin ve motivasyonun artırılması.

İşletme ortaklarına ve yöneticilere düşen görevler;

- Muhasebe, finansman ve vergi konusunda bilinç düzeylerini geliştirmeleri,
- Kurumsal yönetim anlayışının benimsenmesi, her bir personele ilişkin sorumlulukların tanımlanması, hesap verilebilirlik anlayışının ve ortamının oluşturulması,
- İç denetim ve iç kontrol birimlerinin oluşturulması,

- İş yükü ve fırsat konusunda ölçülü davranılması,
- Meslek etiğini önemseyen, gelişime açık, disiplinli meslek elemanlarının tercih edilmesi,
- Personelin özlük haklarının yaşam koşulları göz önüne alınarak iyileştirilmesi,
- Teknolojik ve beşeri yatırımlara gerekli önemin verilmesi,
- Gerekli olduğu durumlarda müeyyide ve mükafat mekanizmasının çalıştırılması.

Bağımlı ve bağımsız olarak çalışan meslek mensuplarına düşen görevler;

- Her koşulda meslek etiğine (gizlilik, tarafsızlık, özen, dürüstlük ve mesleki yeterlilik gibi.) yakışır şekilde davranılması,
- Gelişime ve değişime açık olunması ve sürekli olarak kendini yenilemeye özen gösterilmesi,
- Hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerine bağlı kalınması,
- Yapılan iş mahiyeti itibariyle tüm toplumu ilgilendirdiği için bunun bilincinde olunması,
- Çok fazla iş yükü ile karşı karşıya kalınmaması, (örneğin gerekli olması durumunda çalışan personel sayısının artırılması, mükellef sayısının azaltılması, tecrübeli elemanın tercih edilmesi gibi.),
- Meslek odalarından özellikle vergi, muhasebe uygulamaları, hile, hata ve vergi mevzuatının ilgili konularında güncel gelişmelere ilişkin konferans, panel, sempozyum, seminer gibi eğitim talebinde bulunulması ve tüm bu konularda eğitime katılmaları.

Mükelleflere düşen görevler;

- Hukuk, vergi, muhasebe ve finansman konusunda asgari düzeyde de olsa okur yazar ve bilinç sahibi olmaları,
- Meslek mensuplarından çok fazla talepte bulunmamaları,
- Belgeleri zamanında meslek mensuplarına teslim etmeleri,
- Ödemelerini zamanında yapmaları.

İnsanın ve iş yoğunluğunun çok olduğu her yerde hata da vardır. Ancak söz konusu yanlışlıkların minimize edilebilmesi için yukarıda belirtilen paydaşlara çok önemli görevler düşmektedir. Söz konusu hataların minimize edilmesinde tüm paydaşların reaktif (hata şüphesi ortaya çıktığında yapılan uygulamalar) ve özellikle proaktif (hata için muhtemel fırsat ve tehditler oluşmadan önce yapılan

uygulamalar) yaklaşımları benimsemeleri önem arz etmektedir. Fakat burada tüm paydaşlar açısından en önemli olan unsurlar arasında; meslek etiğinin, kişisel eğitimin ve ahlaki değerlerin ön planda tutulması, tarafların haksız/bilinçsiz/hukuksuz yere birbirinden talepte bulunmamaları, iş yoğunluğunun azaltılması, kanuni düzenlemelerin sadeleştirilmesi ve sık sık değiştirilmemesi gibi unsurların hayata geçirilmesi durumunda muhasebede yapılan hataların minimize edilebileceği düşünülmektedir. Aksi takdirde söz konusu değerler önemsenmezse, hataların azaltılması ve hataya bağlı doğru kararların alınması çoğu zaman mümkün olmayacaktır.

Kaynakça

- 1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (1992). *Resmi Gazete*, Sayı: 21447.
- Açıkgöz, O. ve Biçer, E. B., (2021). "A Research to Determine the Responsibility of Financial Service Employees in The Prevention of Errors and Cheats in Accounting". *Cumhuriyet University Journal of Economics and Administrative Sciences*, 22(2), ss. 225-249.
- Akpınar, A. ve Koyuncu, C., (2024). "Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebede Hata ve Hile Algısı: Konya İli Örneği", *Tarsus Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, ss. 1-18.
- Alptekin, M., (2017). *İşletmelerde Muhasebe Hata ve Hilelerinin Önlenmesinde Kurumsal Kaynak Planlaması Sisteminin Kullanımı*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- American Institute of Certified Public Accountants. (2026). *Statements on Auditing Standards (SASs): Currently effective*. AICPA & CIMA. <https://www.aicpa-cima.com/resources/download/aicpa-statements-on-auditing-standards-currently-effective> (Erişim Tarihi: 20.02.2026).
- Aydın, H. ve Ala, T., (2018). "İşletmelerde Yapılan Çek Hileleri: Ortaya Çıkarılması ve Önlenmesi", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE) XI-I*: ss. 85-96.
- Bayraklı, H.H., Erkan, M. ve Elitaş, C., (2012). *Muhasebe ve Vergi Denetiminde Muhasebe Hata ve Hileleri*, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Bıyık, R. (2025, 20 Ağustos). *Muhasebe hataları / vergi hataları*. PwC Türkiye. <https://www.pwc.com.tr/tr/medya/kose-yazilari/recep-biyik/muhasebe-hatalari-vergi-hatalari.html> (Erişim Tarihi: 15.02.2026).
- Çakmakçı, A. (2025, 9 Eylül). *Defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapma suçu*. Alomaliye. <https://www.alomaliye.com/2025/09/09/defter-ve-kayıtlarda-hesap-ve-muhasebe-hileleri-yapma-sucu/> (Erişim Tarihi: 20.01.2026).
- Demir, B. K., (2022). *Türkiye'de 2005-2020 Yılları Arasında Hile Denetimi Alanında Yayınlanan Lisansüstü Tezler Yönelik İçerik Analizi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Uluslararası İşletmecilik Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Demir, C. ve Yıldız, A., (2022). "Muhasebe Hata ve Hileleri ve Hilelerin Ortaya Çıkarılmasında Adli Muhasebecilik Mesleği", *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1), ss. 91-141.
- Demirci, N., (2024). *Muhasebe Hata ve Hilelerinin Önlenmesinde Kurumsal Yönetim İlkelerinin Etkisi ve Örnek Bir Uygulama*, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Rize.
- Doğan, B. (t.y.). *Borçlar hukukunda hata (yanılma)*. Baran Doğan Hukuk Bürosu.

- Doğan, Z. ve Nazlı, E. (Ekim 2015). “Muhasebede Hata ve Hilelerin Önlenmesinde İşletme Yöneticilerinin Sorumluluğunun Tespitine Yönelik Bir Araştırma”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt-Sayı: 8(4) ss.195-212.
- Doğan, Z., Gülçin, K. ve Nazlı, E., (2018). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Hile Yapmaya Eğilim Düzeylerinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma”, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt-Sayı: 11(4), ss. 64-83.
- Erkan, M. ve Demirel Arıcı, N., (2011). “Hata ve Hile Denetimi: Sermaye Piyasası Kuruluna Kayıtlı Halka Açık Anonim Şirketlere İlişkin Düzenlemeler”, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, ss. 29-43.
- Erol, M., (2008). “İşletmelerde Yaşanan Yolsuzluklara (Hata ve Hileler) Karşı Denetimden Beklentiler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, C.13, S.1, ss.229-237.
- Gül, M. ve Demir, Ö., (2022). “Muhasebe Hata ve Hilelerinde Farkındalık Araştırması Elazığ İli Örneği”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 2, ss. 663-673.
- Gümüş ve Gögebakan, (2016). “Muhasebe Hata ve Hileleri ile Muhasebe Mesleğinde Etik, Aydın İlinde Muhasebeciler Üzerine Bir Araştırma”, *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 3, ss. 12-27
- Güneş, M., (2024). Hata ve Hilelerin Finansal Tahminlere Etkisi, 3. Bölüm, özgur.pub597.c2512
<https://barandogan.av.tr/blog/borclar-hukuku/hata-yanilma-nedir-tbk.html> (Erişim Tarihi: 21.02.2026).
- <https://www.kanitymm.com.tr/wp-content/uploads/2020/02/2009-03-yaklasim-muhasebe-hilesi-uzerine.pdf>(Erişim Tarihi: 13.03.2026).
- <https://www.resmigazete.gov.tr> (Erişim Tarihi: 25.02.2026).
- JVC. (t.y.). *Muhasebede hata ve hileler*. FrmTR. <https://www.frmtr.com/ekonomi-iktisat-isletme-istatistik/732679-muhasebede-hata-ve-hileler.html> (Erişim Tarihi: 12.01.2026).
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2017). *TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar*. Resmî Gazete, Sayı 30275.https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2017Seti/3-TMS/TMS_8_2017.pdf (Erişim Tarihi: 27.01.2026).
- Karabayır, M. E. ve Cengiz, S., (2016). “Muhasebe Hileleri Yoluyla Yapılan Yolsuzluklarda Bağımsız Denetimin Sorumluluğunun Araştırılması: Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi Uygulaması” *KAÜİİBFD* 7(14), ss. 597-625.

- Karahan, M., ve olak, M., (2019). “Muhasebe Uygulamalarındaki Hata ve Hilelerin Tespiti: Üretim İşletmelerine Yönelik Araştırma”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), ss. 2290-2305.
- Kılı, M. ve Kutlu, H., (2021). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Hata ve Hileleri Hakkında Algı ve Tutumlarının İncelenmesi: Osmaniye İlinde Bir Araştırma”, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, ss. 1-16
- Ömürbek, V., ve Durgunböcü, Ö., (2018). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Hata ve Hileleri ile İlgili Algılarının İncelenmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.23, S.4, ss. 1251-1265.
- Özçelik, H., Karataş Aracı, Ö., N. ve Keskin, S., (2017/4). “Muhasebe Hata ve Hileleri: Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:29, ss.197-214.
- Papel. (2025, 13 Ocak). *VUK (Vergi Usul Kanunu) nedir? VUK Tebliğ 507 ve 509 hakkında bilmen gerekenler*. Papel Blog. <https://papel.com.tr/blog/vuk-vergi-usul-kanunu-nedir-vuk-teblig-507-ve-509-hakkinda-bilmen-gerekenler> (Erişim Tarihi: 03.04.2026).
- Public Company Accounting Oversight Board. (t.y.). *AU Section 150: Generally accepted auditing standards*. PCAOB. <https://pcaobus.org/oversight/standards/archived-standards/pre-reorganized-auditing-standards-interpretations/details/AU150> (Erişim Tarihi: 18.04.2026).
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2003). *Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ* (Seri: XI, No: 25). Resmi Gazete, Sayı 25290. https://www.verginet.net/dokumanlar/Muh_Std/spk/SeriXI_No25.pdf (Erişim Tarihi: 26.03.2026).
- Şeker, S. (2009). “Muhasebe Hilesi Üzerine”. *Yaklaşım Dergisi*, (196), 105-110.
- Şenel, S.A. ve Yıldırım, H., (Eylül 2022). “Muhasebe Hilelerinin Küresel Maliyeti ve Önlenmesine Yönelik Proaktif Bir Yaklaşım: Adli Muhasebe” Cilt: 26. Sayı: 1, *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, ss. 83-109.
- Tayman, M. ve Tekşen, Ö., (2019). “Muhasebe Denetiminde Karşılaşılan Hata ve Hileler: Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.24, S.3, ss. 455-477.
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 25.02.2026).
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Hata*. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 27.01.2026).
- Uslu M.C. ve Özbay D. (2020). “Vergi Mevzuatı Çerçevesinde Muhasebe Hata ve Hilelerine Bakış: Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma”. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 63, ss. 21-32.

- Vergi Usul Kanunu (1961). *Resmî Gazete*, Sayı: 10703. <https://www.mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi: 25.02.2026).
- Yıldız, E. ve Derya Başkan, T., (2014). “Muhasebe Hilelerinin Önlenmesinde Kullanılan Araçlar: BİST Şirketleri Üzerine Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, ss. 1-18.
- Yiğit, S., (2016). “Muhasebe Hata ve Hilelerinde Uygulanması Gereken Yaptırımlar”, *Vergi Raporu Dergisi*, Sayı: 201, ss. 107-117.
- Yurt, R., ve Temelli, F. (2022). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebede Hata ve Hile Algısı: Ağrı İli Örneği.” *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi* 2 (2), ss. 135-150.